Proiectul Catedrala Mîntuirii Neamului

pag. 10–11

Nr. 40 (398), 7 - 13 octombrie 1997

22

ANUL VIII

George Pruteanu

Legea învăţămîntului

pag. 8–9

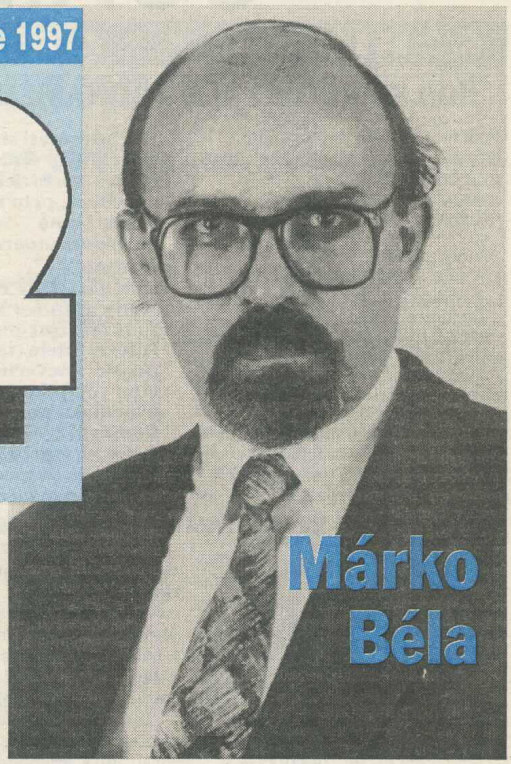

Márko Béla

Ana Blandiana: *Scrisoare deschisă* adresată preşedintelui Constantinescu

pag. 5

Gabriel Andreescu solicită directorului SRI, Costin Georgescu, dosarul

pag. 7

Congresul UDMR

pag. 6

Cronici politice

Şerban Orescu, Dan Pavel

ANDREI CORNEA

Oamenii-cauză

Frivolitatea, vanitatea, dorinţa irepresibilă de a fi văzut şi auzit de toată lumea au devenit la noi pulsiuni de bază, de multe ori singurele care îi determină comportamental pe foarte mulţi oameni politici. Stîrnită de adicţia universală la tubul catodic, cauzată de un deficit de interioritate şi de seriozitate, obsesia de a fi la vedere cît mai multe minute, pe cît mai multe canale de televiziune, i-a transformat pe destui politicieni în marionete ale presei, devenită un fel de duhovnic public pentru cele mai neaşteptate confesiuni. Dinaintea frivolităţii acesteia totul cade, totul cedează: modestie, cuviinţă, dar şi înţelepciunea necesară omului politic, spiritul de cooperare cu colegii şi asociaţii. Omul se confundă obsesional cu o „cauză“, cu o „poveste“ cu care se iese „bine“ pe post şi cu care „iese“ cu scandal de presă; nici prudenţa, nici ambiţia îndreptăţită, nici loialităţile fireşti nu mai funcţionează. Politicianul intră în delirul „talk-show“-ului, aşa cum mulţi intră în delirul bahic: pierzînd şi ruşine şi minte.

Dar mai grav este că probleme cu adevărat serioase sînt astfel ratate, în timp ce scena publică este invadată de nenumărate false probleme. Dar mai contează seriozitatea, dacă ea rămîne în afara marilor titluri din ziare şi a minutelor de emisie de la TV?

Cazurile care au zguduit în ultimul timp comunitatea politico-jurnalistică românească – cazul Valerian Stan, cazul Ticu Dumitrescu, cazul Severin, cazul Pavel Abraham, cazul Pruteanu (vor mai sosi şi altele) – au toate în comun înfrigurarea unei persoane de a ieşi cu orice preţ la lumina rampei. Toate aceste persoane, aparţinînd coaliţiei majoritare, se identifică ori sînt identificate cu o anumită cauză sau idee – importantă, banală, serioasă ori falsă – dosarele Securităţii, casele unor guvernanţi, spionii, infractorii ori limba română în şcoli – şi toate fac din acceptarea imediată a punctului lor de vedere o chestiune esenţială, naţională, morală. Toate figurile amintite îşi lansează zgomotos produsul lor, cauza lor în presă şi, de regulă, înainte de a o împărtăşi colegilor de partid, de coaliţie sau de guvern. Îi pun pe aceştia într-o poziţie ingrată, iar uneori îi şi provoacă în plus, peste limitele obişnuite ale acceptabilităţii. Iar dacă, drept urmare a acestei provocări, sînt excluşi cu oarecare îndreptăţire, precum Valerian Stan, sau cu o oarecare pripeală şi lipsă de tact, cum i s-a întîmplat lui Ticu Dumitrescu, din funcţia sau partidul respectiv, ei pozează, cu complicitatea extrem de binevoitoare a presei, în cruciaţi ai dreptăţii persecutate şi în exemple morale ale naţiei.

Caracteristic tuturor acestora este contactul dificil ori tensionat cu şefii ierarhici (Stan) sau de partid (Severin), fie poziţia relativ marginală în acesta din urmă (Ticu Dumitrescu), sau chiar acea de neofiţi (Pruteanu). Ei par să fi fost sau să fi intrat într-un relativ con de umbră sau să nu fi reuşit să iasă din el, ceea ce pare să le fi accentuat obsesia de a fi văzuţi, celebraţi, faimoşi, indiferent dacă această izbucnire de resentiment rănit şi de orgoliu camuflat poate aduce nu doar colegilor, cauzei, dar şi lor personal un deserviciu.

În fine, poate cel mai semnificativ aspect pentru acest tip de politican este tocmai nesăbuinţa lui politică: îmbulzindu-se în faţa *mediilor*, ei proclamă o urgenţă care desfide orice respect pentru reguli şi proceduri: regulile diplomaţiei, rutina disciplinei de partid, procedurile dezbaterii în comisiile Parlamentului ori cele ale funcţionării administraţiei guvernamentale cad dinaintea unui imperativ decorat cu toate însemnele sublimei moralităţi. Aici se vede şi fragilitatea personajelor: căci fie că nu era cazul unei cruciade, fie că, tocmai pentru a promova cauza respectivă, merita să se încerce cu toate mijloacele politice convingerea partenerilor în cadrul structurilor existente, înaintea ruperii tuturor punţilor. Şi oricum, în cazuri extreme, cînd s-ar fi considerat că, realmente, principii esenţiale sau o idee la care nu se poate renunţa este refuzată pe criterii triviale, se putea demisiona şi abia apoi trebuia convocată presa. Dar politicianul român sau demnitarul român – cum s-a mai observat – nu demisionează. El stă încleştat în scaunul său, în pofida oricăror diferende sau incompatibilităţi, pînă ce este dat afară.

Aşa cum spuneam mai sus, comportamentul acesta frivol n-ar fi atît de grav în sine (exceptîndu-l pe cel care îl practică), dacă el nu ar altera valoarea şi semnificaţia unor probleme, unor dezbateri, fie acordînd o importanţă exagerată unor fapte relativ minore (apartamentul d-lui Băsescu, de pildă), fie, dimpotrivă, riscînd, prin asocierea ideii cu un personaj prea impulsiv şi antipatic, să devalorizeze o chestiune de mare importanţă, cum este cea a deconspirării dosarelor de Securitate. Căci, de pildă, nu de o lege „Ticu Dumitrescu“ avem nevoie, ci de una a dosarelor. Alteori, pur şi simplu, o vociferare încurajată de presă acordă relief unei cauze reacţionare drapate demagogic – cazul limbii române în şcolile cu limba de predare maghiară. Confuzia se instalează astfel, iar publicul, şi aşa chinuit de necazurile vieţii, tinde să trateze cu indiferenţă şi chiar cu ostilitate voaierismul mediatic ce i-a contaminat pe politicieni.

Desigur, oamenii-cauză – autentici sau calpi – sînt un ingredient obligatoriu şi chiar necesar al oricărei vieţi publice. Dar administrat cu o prea mare largheţe, ingredientul devine drog: atunci cînd oamenii şi „cauzele“ lor se confundă, seceta de competenţe devine manifestă. Iar cînd abundă pretutindeni „cauzele“, devine o vulgaritate să te mai aştepţi să ai şi politică!

SĂPTĂMÎNAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL ● ANUL VIII ● 16 pagini ● 1.200 lei

NOILE PREŢURI ALE ABONAMENTELOR

Foarte avantajos pentru cadre didactice, elevi, studenti, pensionari, fosti deţinuti politici şi veterani de război:
- Numai **9.500 lei** pe 3 luni, cu expediere la domiciliu (reducere **39%**);
- Numai **7.000 lei** pe 3 luni, cu ridicare de la redacţie (reducere **55%**).

PRACTIC JUMĂTATE DIN EXEMPLARELE PRIMITE SÎNT GRATUITE.

Pentru celelalte categorii de cititori abonamentele sînt, de asemenea, cu reducere:
- **11.500 lei** pe 3 luni (reducere **26%**), cu expediere la domiciliu;
- **9.500 lei** pe 3 luni (reducere **39%**), cu ridicare de la redacţie.

Cei interesaţi sînt rugaţi să achite la sediul redacţiei (Calea Victoriei 120) sau să expedieze prin mandat poştal suma corespunzătoare, pe adresa: *Revista "22", cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Calea Victoriei 155, Bloc D1, Bucureşti,* Adeverinţele (talon de pensie, adeverinţe şcolare etc.) valabile un an se expediază pe adresa: *Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, Bucureşti,* cu specificarea pentru *Serviciul de Difuzare*.

MĂRIRILE DE PREŢ NU AFECTEAZĂ ABONAMENTELE DEJA ACHITATE

Stimate domnule Márko Béla,

Din cauză că nu am avut onoarea de a vă cunoaşte personal şi pentru că demersul meu se doreşte adresat tuturor celor preocupaţi de buna pregătire şcolară a elevilor de etnie maghiară (şi nu numai) recurg la acest mijloc: „scrisoarea deschisă".

Am o oarecare experienţă în domeniu deoarece, ca profesor de matematică, am predat şi la clase maghiare, am fost director – 20 de ani – la o şcoală ce avea şi secţie maghiară, precum şi inspector şcolar de specialitate încă o bună bucată de vreme. În această din urmă calitate am avut prilejul să asist la ore şi să controlez activitatea desfăşurată în şcolile maghiare sau în cele cu secţii maghiare. Vă scriu toate acestea pentru a sublinia faptul că eu cunosc problemele cu care se confruntă învăţămîntul maghiar din ţara noastră, din interiorul acestuia.

La toate acestea se mai poate adăuga faptul că, în urma unui studiu ce s-a întins pe o perioadă de mai mulţi ani, am introdus unele elemente de Statistică şi Informatică în Didactică. Printre aceste elemente un loc important este ocupat de: **coeficientul de asimilare pentru un obiect de studiu, potenţialul unei clase, gradul de neomogenitate al echipei de profesori, gradientul dezvoltării unei întregi generaţii de elevi, într-un ciclu de învăţămînt** etc. Se poate deduce cu uşurinţă de aici că sînt în posesia unor dovezi irefutabile de demonstrare a lucrurilor bune ce se întîmplă în învăţămînt, dar şi a celor necorespunzătoare sau nefericit rezolvate.

În calculul elementelor statistice mai sus menţionate intră, ca parte constitutivă *„energia informaţională"*, definită încă în 1966 de către acad. Octav Onicescu. Bazîndu-mă pe proprietăţile acestei mărimi am realizat un sistem de monitorizare a calităţii învăţămîntului. Pentru început, studiul s-a aplicat tuturor claselor din toate şcolile judeţului Arad, apoi s-a extins încă în 3 judeţe. Numărul mare de unităţi statistice ce a fost realizat (s-au luat în considerare rezultatele obţinute de către toţi elevii unui judeţ la 7 obiecte de învăţămînt) depăşeşte ordinul sutelor de mii, din această cauză sinteza şi prognoza ce rezultă din interpretarea acestor date sînt cît se poate de exacte.

Folosirea acestor elemente de statistică şi informatică pentru învăţămînt nu rezolvă toate problemele acestuia. Ca atare nu s-a găsit „piatra filozofală". S-au găsit însă nişte dovezi, nişte argumente statistico-matematice pentru punerea în lumină a unor stări de lucruri, cunoscute de către toată lumea, ce nu puteau fi însă evaluate din lipsa posibilităţilor de cuantificare a lor.

Sînt în ţară şcoli de elită, cu rezultate deosebite în pregătirea elevilor, atît în rîndul şcolilor cu limba de predare română, cît şi în rîndul şcolilor cu limba de predare a minorităţilor naţionale. Pentru şcolile cu limba de predare maghiară procentul de 5,6% din elevi cu un potenţial ridicat este mic în raport cu cel de 7,8%, înregistrat de ansamblul tuturor şcolilor din judeţele în care s-a făcut monitorizarea. Cu deplin temei se poate considera că trăsăturile caracteristice ale unei populaţii aflată într-o zonă de arie restrînsă sînt aceleaşi. Diferenţa de 2,2% este reprezentată de elevii foarte dotaţi ce-şi desăvîrşesc studiile în şcoli cu limba de predare română.

Ar fi, din acest punct de vedere, interesant de alcătuit o statistică din care să se vadă cîţi dintre maghiarii actuali lideri ai UDMR, deputaţi, senatori, miniştri etc., şi-au făcut studiile în limba română.

Procentul nefiresc de mare (34%) de elevi cu grave carenţe în instrucţie denotă o foarte slabă preocupare a conducerilor de şcoli, a cadrelor didactice, şi, mai ales, a reprezentanţilor etniei în această direcţie.

Procentul mare de elevi slabi, în afara unor cauze externe, are şi neajunsuri cauzate de defecţiuni interne. Notarea se face – în foarte multe cazuri – cu o larghеţe de-a dreptul iresponsabilă; foarte multe clase, la unele materii, au medii numai de 9 şi 10, în timp ce potenţialul lor este mediocru sau submediocru.

Ceea ce este mai supărător, mai de neiertat, este faptul că la terminarea şcolii aceşti copii sînt semianalfabeţi. Că nu cunosc româna este oarecum explicabil; dar ei nu cunosc nici maghiara (cel puţin la nivelul aşteptărilor). În viitor, aceştia vor deveni cetăţeni de ultimă sau penultimă categorie?

Sînt absolut de acord să se intervină în derularea unui proces cînd acesta se abate de la drumul firesc, mai ales cînd este vorba de un proces atît de important cum este cel de învăţămînt. Se cere însă să i se cunoască: mijloacele, rezultatele, produsul şi eficienţa. Sînt acestea cunoscute?

În viitor, promovarea (în muncă sau în funcţii) sînt sigur că se va face pe ce are omul în cap, pe ce ştie să facă, pe posibilităţile lui de dezvoltare, şi nu pe apartenenţa lui la un partid sau altul, la o etnie sau alta, la o religie sau alta.

Din acest punct de vedere este foarte important să se stabilească dacă trebuie satisfăcut interesul celor mulţi (uneori săraci şi amărîţi) sau al celor mai puţini (dar privilegiaţi). Expresia latină: *„Tenere lupum auribus"* caracterizează cel mai bine situaţia în care vă aflaţi.

Mă întreb: oare n-ar fi mai înţelept, din partea celor ce conduc destinele etniei maghiare, mai profitabil pentru elevi, ca în unele situaţii concrete (bine justificate) predarea unor obiecte, în afara celor preconizate, să se facă în româneşte? Interesul bunei pregătiri şcolare a **tuturor** elevilor trebuie să primeze.

Întrucît prezenta exprimă doar o părere personală, nu doresc nici un fel de răspuns (nici închis, nici deschis) la prezenta. Eventual, să se ţină seamă de situaţia prezentată în această scrisoare.

De altminteri, vorba poetului: *„Eu am pe cap proiecte grele / Cu care lupt..."*

Cu respect,

Prof. Ulpiu Foltuţiu
Arad, 28 sept. 1997

CÎŞTIGĂTORII CONCURSULUI Editura NEMIRA – REVISTA „22"

Răspunsurile corecte:

1) Volumul lui A. Oişteanu, ***Mythos & Logos***, a fost lansat la Tîrgul Internaţional de Carte Bucureşti 1997.

2) **Ambii** autori (A. Oişteanu şi A. Crăiuţu) colaborează şi cu revista *„22"*.

1. Balint Agneta, Braşov
2. Cicaici Vasile, Craiova
3. Drăghici Iuliana, Piteşti
4. Hromadka Gisela, Deva
5. Iscru Adrian, Năvodari
6. Mâncu Gheorghe, Buzău
7. Pavelescu Cristian, Bîrlad
8. Popovici Vasile, Repedea, jud. Maramureş
9. Rădulescu Elisabeta, Bucureşti
10. Rădulescu Mărioara, Tîrgovişte

Drept la replică

În ultimul număr al revistei „22", unul dintre cititorii dumneavoastră – d-l Lucian Leahu din Bucureşti – a făcut unele consideraţii cu privire la *„cazul Valerian Stan"*. Inexactităţile cuprinse în comentariul său mă obligă să fac cîteva precizări.

D-l Leahu îmi impută că în calitate de *„funcţionar guvernamental"* aş fi *„nesocotit o înţelegere politică şi dispoziţiile primului ministru"*. Mărturisesc cu toată onestitatea de care sînt capabil că nu am avut niciodată cunoştinţă de nici o înţelegere politică de natură să-mi fi impus o altă conduită decît cea pe care am avut-o pe timpul cît m-am aflat la conducerea Departamentului de Control al Guvernului. Tonul pe care d-l Leahu îmi face acest reproş indică o anume certitudine a sa că o asemenea înţelegere a existat cu adevărat. Nu exclud cu totul această ipoteză, însă mă văd silit să repet încă o dată că eu nu am avut şi nu am ştiinţă de vreo înţelegere care să-mi fi impus – dacă înţeleg bine sensul obiecţiilor d-lui Leahu – să evit verificările vizînd demnitarii care aparţin actualei coaliţii de guvernare. În acelaşi timp, nu este mai puţin adevărat – şi trebuie să spun şi lucrul acesta – că dacă o „înţelegere politică" de genul celei despre care vorbeşte d-l Leahu ar fi existat, aş fi găsit-o incompatibilă cu rosturile Departamentului de Control al Guvernului şi, în consecinţă, probabil, nu aş mai fi primit să conduc această instituţie. Cît priveşte *„nesocotirea dispoziţiilor primului ministru"*, nu au existat dispoziţii ale primului ministru pe care să le fi încălcat. Lucrul acesta l-am mai spus în public în cîteva rînduri, iar faptul că d-l Ciorbea – vizat în modul cel mai direct de afirmaţia mea – nu l-a amendat niciodată, mi se pare că funcţionează destul de convingător în favoarea mea.

D-l Lucian Leahu mai reproşează Departamentului de Control şi că a acordat o atenţie exagerată neregulilor pe care unii demnitari (cîteva zeci, totuşi) le-au comis atunci cînd şi-au atribuit locuinţe, în dezacord cu dispoziţiile legale şi sfidînd adeseori indigenţa concetăţenilor lor. Şi toate astea în timp ce – spune d-l Leahu – *„sutele de cazuri de corupţie majoră se plimbă prin birourile procurorilor şi sălile de tribunal, aşteptînd de ani de zile o sentinţă"*. D-l Leahu nu înţelege nici de ce Departamentul de Control al Guvernului, în loc să se ocupe de *„diversiunea"* vilelor demnitarilor, nu sancţionează *„arbitrariul unor parlamentari care dispun după bunul plac de spaţii hoteliere plătite pe banii contribuabililor"*.

Mă număr printre cei care cred – în dezacord total cu cititorul dumneavoastră – că dobîndirea de locuinţe de către demnitari prin abuzuri şi falsuri este o chestiune de o gravitate specială, de care Departamentul de Control al Guvernului trebuie să se ocupe cu toată seriozitatea. În sensul acesta sînt şi competenţele pe care legea le conferă unui asemenea organ de specialitate al administraţiei centrale, constituit în înţelesul art. 115(2) din Constituţia României. Nu înţeleg, de aceea, de ce d-l Leahu crede că acţiunile Departamentului de Control au fost o diversiune.

În sfîrşit, ar fi interesant de aflat după care logică o instituţie administrativă cum este Departamentul de Control al Guvernului trebuie să se ocupe – aşa cum i-o cere implicit cititorul dumneavoastră – de buna funcţionare a autorităţii judecătoreşti ori de legalitatea cheltuielilor pe care le fac membrii legislativului.

Valerian Stan

ŞERBAN ORESCU

Unde nu-i transparenţă nu există democraţie

– pe marginea unor declaraţii politice –

Democraţie înseamnă între multe altele şi **transparenţă** – adică un barem minim de sinceritate în raportul dintre conducători (adică oamenii politici) şi conduşi. Este motivul pentru care – anticipînd concluzia la care vom ajunge – ne exprimăm îngrijorarea faţă de felul în care doi importanţi oameni politici (e vorba de d-nii Adrian Severin, ministru de Externe) şi Virgil Măgureanu, fost pînă de curînd director SRI, au răspuns în declaraţiile lor recente acestei prespcripţii elementare – transparenţa – fără de care nu poate fi vorba de adevărată democraţie.

D-l Adrian Severin a făcut în ziua de 22 septembrie, prin interviul dat cotidianului *Azi*, **cele mai incendiare declaraţii** pe care vreodată un ministru în funcţiune şi-a îngăduit în România să le facă (nu revenim asupra conţinutului lor), lăsînd să planeze suspiciuni asupra unor oameni politici, **nenumiţi însă**, care, odată confirmate, înseamnă compromiterea lor definitivă ca agenţi ai unei puteri străine. Mai grav nici nu se poate; numai că, după ce a proferat atari declaraţii, **fără a le nominaliza**, d-l Severin şi-a făcut liniştit bagajele şi s-a suit în avion, **lăsînd în suspans întreaga opinie publică românească**. Am salutat curajul civic al d-lui Severin, fiindcă domnia sa îşi asuma riscul unei confruntări cu anumite centre oculte de putere. Dînsul era dator să clarifice imediat, însă, lucrurile, nu să transforme în James Bond pe cetăţeanul român, timp de două săptămîni! De ce n-a aşteptat d-l Severin aceste două săptămîni înainte de a se rosti în public? Oricare ar fi nota bună sau rea pe care ministrul de Externe o va primi în final, lipsa de transparenţă îi poate fi imputată. **Nu cunosc nici un caz similar în ţările cu tradiţie democratică**. Acolo, oamenii politici care au ceva de ascuns se abţin să vorbească. La noi, aflăm însă oameni politici care vorbesc reţinînd însă substanţa informaţiei pentru mai tîrziu, deşi o cunosc! În mod paradoxal, aceşti oameni politici care tratează pînă una-alta publicul cu frînturi de informaţie scontează din partea acestuia reacţii **imediate** de aprobare şi capital politic.

D-nul Adrian Severin nu-i singurul care a atras atenţia în a doua jumătate a lui septembrie, sub acest raport. Al doilea emiţător de informaţie incompletă a fost nimeni altul decît d-l Virgil Măgureanu, fost director al SRI. Se ştie că metodele serviciilor secrete nu au nimic de a face cu sinceritatea şi transparenţa. Cu atît mai mult era obligaţia d-lui Măgureanu ca, anunţînd intrarea sa în politică, să dovedească dintru început că s-a lepădat de fostul profesionalism". Or, d-l Măgureanu s-a arătat şi mai obscur ca viitor „actor" politic la scenă deschisă decît fusese în trecut. Ce să creadă cetăţeanul care vrea să ştie în ce partid va intra d-l Virgil Măgureanu sau dacă va crea unul nou după ce explicaţii elaborate cam aşa: în circa două luni voi prezenta o *„structură"*; după care se precizează (chipurile prin negaţie): nu voi avea un rol de conducere (să fie atunci, gîndeşte cetăţeanul, un rol de tragere a sforilor? ceea ce ar explica discreţia declarantului; tragerea sforilor e o caracteristică a agentului de influenţare, iar agentul de influenţare o caracteristică a serviciilor secrete comuniste). Ipoteza cetăţeanului e întărită de restul declaraţiilor fostului director al SRI: *„voi contribui* (cum, d-l Măgureanu nu spune) *la o coaliţie de centru cu o uşoară înclinare spre stînga, nu spre dreapta"*. (Alianţei pentru România, conduse de d-l Teodor Meleşcanu şi avînd o relaţie apropiată cu d-l Măgureanu, i s-a atribuit de la început acest profil.) Altă afirmaţie la fel de vagă: contribuţia noastră – mai afirmă d-l Măgureanu – poate fi foarte benefică pentru viaţa publică. Cetăţeanul care nu ştie ce se întîmplă acolo unde se trag sforile, dar tare ar vrea să ştie, rămîne deci „cu gura apă" cum se spune pe românește; declaraţiile d-lui Virgil Măgureanu îi stîrnesc curiozitatea, dar nu i-o potolesc.

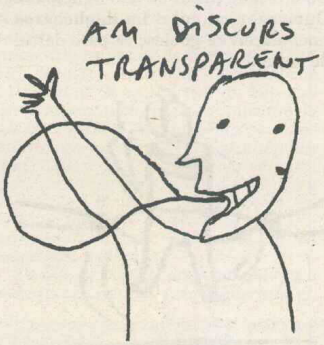

Sub raportul **deficitului de transparenţă**, d-l Măgureanu a depăşit deci, se poate spune, recordul d-lui Severin.

Toate acestea invederează cît de mult mai are de învăţat democraţia de la noi, mai bine zis acea parte a spectrului politic provenind din structurile puterii dinainte de decembrie '89; **partidele istorice nu-şi permit să trateze publicul cu o atare desconsiderare (în ciuda altor deficienţe)**.

Reticenţele de comunicare constatate la doi protagonişti ai vieţii publice ca domnii Severin şi Măgureanu îşi pot avea explicaţia (dacă nu justificarea morală – oricum absentă) **în natura *sui generis* a unei dezbateri politice la noi**, din care nu lipsesc de bună seamă centrele invizibile de putere evocate de d-l Severin însuşi în fulminantul său interviu. **Este şi motivul pentru care, din punct de vedere calitativ, nu punem semnul egalităţii între deficitul de comunicare al celor doi.** Dacă aşa stau lucrurile, însă, atunci opinia publică trebuie să fie deosebit de atentă **cu cei care îşi fac loc cu coatele în arena politică, impunîndu-le transparenţă şi sancţionînd de la început absenţa ei.**

● SĂPTĂMÎNA POLITICĂ ● SĂPTĂMÎNA POLITICĂ ● SĂPTĂMÎNA POLITICĂ ●

PS pe scurt — Creşte bugetul

În şedinţa de guvern din 27 septembrie Executivul a adoptat o Ordonanţă de Urgenţă care modifică *Legea 55* şi *Legea 58*, precum şi cîteva hotărîri de guvern care reglementau destinaţia banilor obţinuţi din privatizarea societăţilor comerciale. Vechea legislaţie prevedea ca 60% din fondurile obţinute din vînzarea unei societăţi să se întoarcă, după vînzarea acţiunilor, la societatea în cauză, iar 40% să rămînă la Fondul Proprietăţii de Stat. Noua reglementare prevede ca 70% din fondurile obţinute din privatizare să meargă la bugetul de stat, 15% la construirea unui fond special de dezvoltare (aflat la dispoziţia Guvernului) şi numai 15% să rămînă la FPS.

Sumele obţinute din privatizarea sau lichidarea societăţilor comerciale constituite la nivel local vor avea următoarea destinaţie: 30% bugetul de stat; 40% bugetul local; 20% fondul special de dezvoltare; 10% FPS.

PS pe scurt — De casele cui are grijă PD

Legea caselor naţionalizate riscă să provoace un nou scandal în coaliţia guvernamentală. Nemulţumiţi de varianta senatorului ţărănist Răsvan Dobrescu (elaborată încă din vară), care punea accentul pe drepturile proprietarilor, parlamentarii PD au propus la rîndul lor un proiect de lege a caselor naţionalizate, care îi favorizează pe chiriaşi. Întrucît proiectul iniţiat de ţărănişti a stîrnit dispute în coaliţie, la momentul respectiv, Ion Diaconescu a dispus înfiinţarea unei comisii care să împace cele două puncte de vedere. *„Dacă nu respectăm dreptul la proprietate punem din nou sub semnul întrebării în ochii investitorilor străini acest principiu"*, şi-a apărat Ion Diaconescu un punct de vedere deja de mult cunoscut. Petre Roman zice însă că *„PD intervine deoarece se înregistrează în acest moment foarte multe situaţii inadmisibile privind evacuarea unor chiriaşi"*. Ion Diaconescu crede că PD *„intervine"* doar pentru a-şi îmbunătăţi imaginea.

PS pe scurt — Miron Cosma acuză

Potrivit propriei declaraţii făcută înaintea judecătorilor la ultimul termen (29 septembrie) al procesului mineriadelor, la momentul instalării guvernului Ciorbea, Miron Cosma ar fi fost sfătuit să plece din ţară. În timpul procesului, referindu-se la Ion Iliescu fostul lider al Văii Jiului a declarat că *„el este adevăratul autor al mineriadelor"*. Pe lîngă Ion Iliescu el i-a mai acuzat pe Petre Roman şi pe Emil Constantinescu(!) de legături cu evenimentele din iunie '90. Pentru următorul termen (13 septembrie) preşedintele completului de judecată a cerut ca martorii **Iosif Boda** şi **Adrian Severin** să fie amendaţi şi aduşi cu forţa de poliţie dacă vor refuza să se prezinte la proces. Pînă acum, în procesul Cosma au mai fost audiaţi Petre Roman, fostul prefect de Hunedoara şi directorul Regiei Autonome a Huilei.

ILIE ŞERBĂNESCU

Într-o lună cît alţii într-un deceniu

Am trăit s-o vedem şi pe asta: mineri baricadîndu-se în subteran nu pentru ca să nu fie, ci tocmai pentru ca să fie daţi afară din slujbă; directori, la unison cu lideri sindicali din minerit, cerînd Guvernului să nu mai permită disponibilizări, dar nu pentru că aceasta este presiunea angajaţilor afectaţi de restructurare, ci, dimpotrivă, pentru că, rămaşi fără angajaţi care pleacă din proprie iniţiativă, nu mai au ei la cine şi la ce să fie directori şi lideri sindicali, cu maşină şi celular.

Sînt doar cîteva aspecte ale teribilei aventuri la care s-a încumetat Guvernul actual: restructurarea mineritului. A fost timid încercată marea cu degetul şi s-au iscat valuri aproape nebănuite. Deocamdată sînt încă în larg. Dar valurile vin la mal.

Totul a pornit de la ordonanţa prin care s-a stabilit că minerilor – spre deosebire de alţi salariaţi – li se vor plăti deodată toate sumele cuvenite prin disponibilizările colective legate de restructurare. O soluţie genială pentru o abordare exclusiv pe termen scurt. Ceea ce părea greu de mişcat din loc chiar în ani de zile a fost rezolvat în cîteva săptămîni, ca şi cînd s-ar fi bătut din palme.

Un fenomen sociologic impresionant s-a produs: zeci de mii de moldoveni – veniţi mai mult sau mai puţin obligaţi pe vremea lui Ceauşescu în bazinele miniere – s-au grăbit să-şi încaseze banii, şi-au lăsat apartamentele pe cîte un aragaz, cîte o maşină de spălat sau chiar pe nimic, pentru a face cît mai rapid calea întoarsă spre satele de unde plecaseră. Mulţi dintre ei par decişi să se apuce de agricultură, iar unii speră să trăiască din dobînzile la banii primiţi pe care i-au depus în bănci şi care, în unele cazuri, echivalează cu fostul salariu lunar. Ce-o fi mai tîrziu or mai vedea sau Dumnezeu cu mila! La înjghebarea unei afaceri se gîndesc se pare destul de puţini.

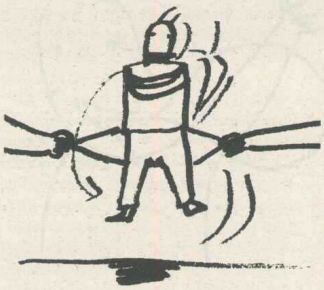

De unde însă fondurile pentru cei afectaţi de disponibilizări colective? O Ordonanţă de urgenţă ne cam spune de unde: bugetul va colecta la dispoziţia sa 70% din sumele obţinute din privatizări. Nu e bine, chiar deloc, căci aceşti bani aparţin prin sine nu consumului, ci investiţiilor pe termen lung, dar poate merită pentru această colosală dislocare din minerit care prin alte ţări a durat decenii.

Pînă acum au fost pompate, aproape deodată, pe piaţă circa 1.500 de miliarde de lei sub formă de compensaţii pentru disponibilizări. Se pare, o bagatelă, faţă de ceea ce trebuie cheltuit direct sau indirect din banul public pentru a fi acoperite actualele pierderi din minerit şi care, prin restructurare, scad. Dar, ajunsă deodată pe piaţă o asemenea sumă poate exploda în preţuri şi în cursul valutar.

Desigur însă, marea problemă este alta: ce se va întîmpla cu cei care, deocamdată, în lipsa unei perspective mai bune, s-au autodisponibilizat. Mai devreme sau mai tîrziu, banii primiţi se vor termina, iar prin zonele Moldovei nu numai că nu merg cîinii cu covrigi în coadă, ba, potrivit chiar statisticilor, rata activităţii economice este mai redusă decît media, şi aşa mediocră, pe ţară, iar cea a şomajului, mai ridicată.

Programe de reconversiune a forţei de muncă trebuie demarate urgent în zonele respective – ca şi pe ansamblul economiei naţionale de altfel – şi, tot cît mai urgent, trebuie să înceapă să opereze facilităţi fiscale şi vamale pentru încurajarea semnificativă a investiţiilor în zonele cu probleme. Ar fi nevoie deci de multe, de foarte multe. Nu se ştie însă dacă guvernul a pregătit logistica acestei operaţiuni de anvergură şi mai ales dacă dispune de bani pentru cele atît de multe cîte ar trebui. Deocamdată însă restructurarea în minerit a demarat şi încă în forţă. Nu se ştie exact cu ce costuri sociale, pentru că evident fenomenul a depăşit amploarea anticipată, dar a demarat!

Ceea ce părea deosebit de greu, chiar imposibil – iar pentru mulţi politicieni şi economişti, de neadmis şi de neîntreprins –, a devenit un fapt. Un semn că restructurarea industriei româneşti, care desigur nu înseamnă doar lichidări – dar înseamnă şi lichidări cînd nu mai există o altă soluţie – este nu doar necesară, dar şi posibilă.

De la Comisia naţională pentru statistică

• **Salariul mediu nominal brut** pe economie, în luna august a.c., a fost de 871.591 lei, iar cel net de 650641 lei. Comparativ cu nivelul lunii precedente, **salariul mediu nominal net** a înregistrat o creştere de 4,7% faţă de luna precedentă, ca urmare, în principal, a indexării salariilor, începînd cu data de 1 august a.c. şi renegocierii contractelor colective de muncă.

Comparativ cu luna august 1996, cîştigul salarial mediu nominal net a crescut cu 89,6%.

• **Rata şomajului** a fost de 6,8% pe total ţară (6,9% la 5 august 1997) şi de 7,5% pentru femei (faţă de 7,6%).

Potrivit situaţiei transmise de Ministerul Muncii şi Protecţiei Sociale pînă la data de 24 septembrie a.c., în baza *Ordonanţei de urgenţă nr. 9/1997* şi a *Ordonanţei Guvernului nr. 22/1997*, au fost disponibilizate 84.047 persoane, beneficiare de plăţi compensatorii, neînregistrate ca şomeri pînă la data de 5 septembrie.

Rata inflaţiei în 1997

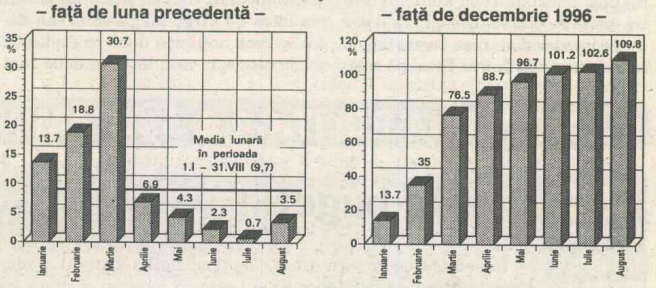

Din Buletinul statistic lunar, nr. 8 / august 1997

• SĂPTĂMÎNA POLITICĂ •

PS pe scurt

Nu! discriminării pozitive a femeilor în politică

Un proiect de lege al deputatei PD Paula Ivănescu, prin care partidelor care au parlamentari femei li se poate acorda o subvenţie guvernamentală, a fost respins în Camera Deputaţilor, în favoarea sa votînd doar reprezentanţii PD şi PDSR.

PS pe scurt

Creşteri de preţuri la ulei şi la metrou

• De la 1 octombrie s-a majorat preţul unei călătorii cu metroul.

• Tot de la 1 octombrie, preţul uleiului comestibil din producţia internă a fost liberalizat, după ce, în urma HG 464/1997, fuseseră impuse, pentru o scurtă perioadă, preţuri maximale. Se crede că preţul uleiului va creşte.

ANTET CARTEA CARE TE CITEŞTE!

ANARHISMUL
de George Crowder

„Libertatea limitată a celorlalţi reprezintă libertatea mea infinită".
Mihail Bakunin

• Anarhismul: un ghid al luptei împotriva Statului.
• Anarhismul: singura alternativă faţă de stânga sau dreapta politică.
• Anarhismul: libertatea absolută creează ordinea.

CHEIA TEOSOFIEI
de H.P. Blavatsky

Fondatoarea Şcolii Teosofice, H.P. Blavatsky este gata să vă dezvăluie secretele existenţei umane.
• Teosofia are drept scop educarea adepţilor tămăduitori.
• Societatea teosofică este umila sămânţă care va produce Pomul Cunoaşterii Binelui şi Răului.
• Singura carte despre adevărata doctrină teosofică.

Editura ANTET
Adresa redacţiei: str. Miron Costin nr.9A; Bucureşti; Tel: 6175332
Comenzi la : O.P. 22 C.P. 285

DAN PAVEL

Ponoasele republicii Iliescu

Actuala putere din România are mari probleme în îndeplinirea reformei, din pricina grelei moşteniri primite în dar de la guvernarea anterioară. Multă vreme l-am blamat pe Ceauşescu pentru dezastrul incalculabil pe care l-a lăsat în urmă. A venit vremea să evaluăm exact dimensiunile dezastrului republicii Iliescu. De fapt, majoritatea dificultăţilor şi controverselor majore care domină actualitatea politică sînt consecinţele modului deformat în care fostul activist de partid a înţeles să gestioneze tranziţia la democraţie.

În perioada postmonarhică, România a cunoscut trei tipuri de republici, fiecare condusă de alt preşedinte – Ceauşescu, Iliescu, Constantinescu. Au fost două tipuri de regim politic, unul comunist totalitar, al doilea democratic. Regimul democratic instaurat după 22 decembrie 1989 a cunoscut două republici, dintre care prima – republica Iliescu – s-a caracterizat prin dominaţia autoritară a unei mişcări politice populiste, ulterior transformată în partid hegemonic, în care serviciile secrete au jucat un rol important în păstrarea monopolului de putere şi în consolidarea unei oligarhii financiar-industriale, cu ramificaţii mafiote, susţinută de forţe retrograde ale complexului industrial-agricol, creat de comunism şi menţinut de noii conducători. Chiar dacă cea de-a doua republică – inaugurată de Constantinescu – a reuşit să dizloce hegemonia fesenisto-pedeseristă, încercarea de dezasamblare a puternicului monolit economic, controlat de noua oligarhie, pare a fi o întreprindere sisifică.

Majoritatea miniştrilor şi conducătorilor de agenţii guvernamentale – de la ministrii Învăţămîntului şi Sănătăţii pînă la directorii SRI şi SIE – au devenit prada mecanismelor pe care se presupune că trebuie să le conducă. Birocraţia din administraţia centrală şi locală, învăţămînt, sănătate, transporturi, dar şi structurile învechite din poliţie, serviciile de informaţii, diplomaţie, armată, ca şi imensa pătura managerială parazitară, care a prosperat din subvenţiile de la stat, privilegiaţi ai revoluţiei – toate acestea au rămas pe capul noilor guvernanţi. În ultima vreme, asistăm la o serie de răbufniri ale acestor prelungiri ale republicii Iliescu, mai ales cînd mediul lor firesc de manifestare începe să devină neprielnic. Aşa s-a întîmplat atunci cînd a început să se discute proiectul de modificare a *Legii 42/1990*. Reacţiile de tipul celui de-al treilea Congres extraordinar al revoluţionarilor de la Constanţa au făcut presa să scrie despre *„compromiterea definitivă a ideii de revoluţie"*. Dar marile obstacole vin din partea alianţei care a existat între oligarhia financiar-bancară, grupurile pedeseriste care au încurajat afacerile din domeniul flotei, grîului, petrolului, ţigărilor, alcoolului, contractelor cu armament, care au beneficiat cel putin de toleranţa serviciilor secrete, dacă nu chiar de complicitatea lor, aşa cum reiese din dosarele mai mult nerezolvate ale corupţiei, precum şi din paginile ziarelor. Actualele legi şi proceduri judecătoreşti, ezitările indivizilor care lucrează în structurile instituţionale care ar trebui să se ocupe de rezolvarea acestor dosare, toate acestea fac ca imperiul corupţiei instaurat în timpul republicii lui Iliescu să fi devenit relativ imun la tentativele de a-l doborî.

Indiferent de valoarea de adevăr pe care o atribuim declaraţiilor lui Adrian Severin, cu privire la apartenenţa unor lideri politici şi ziarişti la servicii străine, faptul acesta nu poate apărea ca o surpriză, într-o ţară în care doi ziarişti au cîştigat un proces în care fuseseră acuzaţi din pricina unor articole care demonstrau faptul că şeful statului fusese recrutat în tinereţe de către KGB. Mai mult, s-ar putea spune că astfel de afirmaţii sînt o apreciere blîndă cu privire la situaţia unei ţări forţate să treacă la comunism de către Armata Roşie, GRU şi KGB. Cu alte cuvinte, ar trebui să ne mirăm dacă Severin ar fi susţinut că are dovezi cu privire la faptul că unii foşti nomenclaturişti de frunte nu au avut legături cu Securitatea sau KGB-ul. Şi atunci te întrebi, în mod logic, cum ar fi fost posibil ca serviciile succesoare ale securităţii să fi fost prea eficiente sau măcar interesate în a deconspira nişte politicieni şi ziarişti care nu difereau de ei. Cine citeşte *Istoria KGB*, de Cristopher Andrew şi Oleg Gordievski, află cît de implicate erau serviciile „frăţeşti" şi diplomaţiile est-europene în operaţiunile „Centrului Moscova" (cu o expresie dragă lui John Le Carre).

Cu cîteva zile înaintea declaraţiilor lui Severin, noul procuror general Sorin Moisescu, răspunzînd unei întrebări cu privire la „mafia politică şi criminalitatea financiară", într-un interviu din *Evenimentul zilei*, declara: *„Ţara noastră este penetrată, în acest moment, de elemente organizate ale mafiei internaţionale, cum ar fi «Propaganda Due», în care sînt implicate nume sonore din România şi care are ca scop destabilizarea ţării. Există elemente infiltrate din «Cosa nostra» şi din KGB"*. Declaraţiei acesteia nu i s-a acordat prea multă atenţie, cu toate că era mult mai specifică în privinţa surselor şi a răspîndirii fenomenelor cu pricina. Ea se referă la moştenirea grea pe care o lăsa puterea administrată de Iliescu, care nu a avut nici un interes în stoparea fenomenelor cu pricina. Dimpotrivă. Întrebarea care se pune acum este dacă există o separaţie radicală între cei care au alcătuit elita conducătoare înainte de noiembrie 1996 şi cei care o alcătuiesc acum. Cu toate că este în interesul naţiunii ca actuala coaliţie guvernamentală să dureze cît mai mult, pentru a duce la îndeplinire obiectivele comune ale reformei, se poate aprecia în mod rezonabil că, în următoarea campanie electorală, vom auzi multe cu privire la actuali lideri care, într-un mod sau altul, au fost asociaţi puterii ilieşciene sau au profitat de pe urma ei. Chiar dacă în procesul Miron Cozma, pentru prima dată, numele lui Iliescu a apărut menţionat explicit în legătura cu mineriadele din '90 şi '91, încă nu am vazut nimic cu privire la evenimentele din decembrie 1989. Poate că doar atunci nu va mai îndrăzni nimeni, în afară de urmaşii celor morţi şi de răniţi, să mai ceară privilegii pentru o revoluţie pornită în Europa de Est cu voie de la Răsărit. În acel moment, orice urmă de pretenţie cu privire la legitimitatea politică dobîndită atunci va fi lipsită de orice justificare.

ANA BLANDIANA

Scrisoare deschisă adresată preşedintelui Emil Constantinescu

Stimate domnule preşedinte,

Afirmaţiile despre aşa-zisul extremism al Alianţei Civice sînt o marotă a fostei puteri, care – începînd din 1990 – n-a ezitat să califice astfel orice ripostă pe care societatea civilă o dădea fărădelegilor, violenţelor şi abuzurilor. Ca unul care proveniţi tocmai din societatea civilă cunoaşteţi nenumărate astfel de ocazii, cînd reprezentanţi mai mici sau mai mari ai puterii, şi mai ales şeful statului, taxau drept extremiste manifestările cele mai fireşti ale unor organizaţii neguvernamentale pe care nu le puteau controla, în primul rînd ale Alianţei Civice.

Din păcate lucrurile nu s-au curmat în noiembrie 1996, pentru că – iată! – şi după preluarea puterii de către forţele democratice unii reprezentanţi ai acesteia nu se sfiesc să eticheteze Alianţa Civică – membru fondator al Convenţiei Democrate – drept organizaţie extremistă. Ultimul exemplu este dat de interviul mult-citat al domnului Adrian Severin, care în ziarul Azi vorbea de o „înfrăţire de fapt între PRM şi Alianţa Civică, semnalată de aşa-numitul scandal Valerian Stan". „Extremiştii de dreapta şi extremiştii de stînga – continuă d-l ministru de Externe – se unesc, aşadar, spre a destabiliza ţara şi a răsturna primul guvern pe de-a-ntregul democratic din perioada post-totalitară".

Cu alte cuvinte, domnule preşedinte, o formaţiune reputată prin moderaţia ei, prin lipsa ei de ambiţii partizane şi care, după cum recunosc acum chiar şi adversarii politici, a contribuit enorm la aducerea la putere a actualei echipe de guvernare, este considerată tocmai de unul din miniştrii acestei echipe drept extremistă, „înfrăţită" cu unii din extremiştii cei mai notorii şi încercînd, împreună cu aceştia, să „destabilizeze ţara" şi să „răstoarne primul guvern pe de-a-ntregul democratic".

Vorbe ca acestea evocă împrejurări sinistru de cunoscute, şi nu numai din nefastul an 1990, ci şi din anii '40–'50. Iar, potrivit principiului „Cine tace consimte", ar însemna să acceptaţi că dv. guvernaţi astăzi ţara şi aţi ajuns să răspundeţi de destinele ei pentru că aţi fost susţinut de o organizaţie extremistă, printre liderii de marcă ai căreia v-aţi numărat.

Bizareria alegaţiilor ministrului Adrian Severin ne obligă să vă rugăm a vă exprima public părerea asupra lor şi a-i cere să răspundă el însuşi pentru gravitatea spuselor sale. Altfel riscăm cu toţii ca apele murdare ale politicianismului şi demagogiei să se reverse asupra întregii clase politice şi să dizolve legăturile acesteia cu societatea civilă.

Într-un regim cu adevărat democratic, dreptul de a guverna este strict legat de datoria oamenilor politici de a răspunde pentru ceea ce fac şi spun.

1 octombrie 1997

SĂPTĂMÎNA POLITICĂ

PS pe scurt

Ticu Dumitrescu suspendat din PNŢCD pentru un an

Miercuri, 1 octombrie, Juriul de Onoare al PNŢCD a hotărît să-l suspende pe perioada unui an, din calitatea de membru al partidului, pe Constantin Ticu Dumitrescu, senator şi preşedinte al Asociaţiei Foştilor Deţinuţi Politici din România.

Sancţionarea lui Constantin Ticu Dumitrescu se datorează, conform deciziei Juriului de Onoare al PNŢCD, ofenselor aduse de către acesta conducerii partidului; el i-a acuzat pe preşedintele PNŢCD, Ion Diaconescu, şi pe vicepreşedintele Nicolae Ionescu Galbeni că s-ar fi opus promovării iniţiativei sale legislative privind accesul la dosarele fostei Securităţi, deoarece deschiderea lor ar afecta imaginea celor doi.

Premierul Victor Ciorbea a declarat că, într-o săptămînă, executivul îşi va face public punctul de vedere oficial cu privire la proiectul de lege referitor la accesul la dosare.

Ticu Dumitrescu a reuşit să obţină introducerea proiectului său de lege pe ordinea de zi a şedinţei din 14 octombrie a Senatului.

INSTITUTUL EUROPEAN

Colecţia UTILIS

Bernhard Görg

Viitorul managerilor. Managerii viitorului

Traducere de Dan Stoica
Prefaţă de Panaite C. Nica

Volumul se face necesar pentru cei care se află în situaţia de a alege conducători de întreprinderi sau secţii, de societăţi sau asociaţii, pentru cei care doresc să ocupe aceste funcţii, dar mai ales pentru tinerii care îşi caută un drum în viaţă.

Din cuprins: • Dificultăţile definirii funcţiei de manager • Modelul european de management • Orientarea către client • Angajamentul social al managerului

148 pagini

ISBN 973-586-058-9

În pregătire: Vergilius - *Bucolicele. Georgicele*
Hermann Keyserling - *Jurnalul de călătorie al unui filosof*

Iaşi • Str. Cronicar Mustea nr. 17 • C.P.: 161 • cod 6600 • Tel-fax: 032-230197
tel 032-233800 • e.mail: rtvnova@mail.cccis.ro • http: //www.nordest.ro/home.htm

GABRIELA ADAMEŞTEANU

„Congresul fără mizã“

CONGRESUL AL V-LEA AL UDMR
3–4 OCTOMBRIE 1997

„Senatorul Pruteanu a salvat instituţia preşedintelui de onoare a lui László Tőkés“. Pregătisem pentru începutul articolului această frază, sugerată de surse din apropierea conducerii UDMR, încă dinainte de a ajunge la Tîrgu Mureş. Porneam, evident, de la ideea că, dacă nu s-ar fi ivit ultimele neînţelegeri cu privire la *Legea învăţămîntului* şi a *administraţiei locale*, s-ar fi fortificat gruparea moderată pînă la eliminarea radicalilor.

Instituţia preşedintelui de onoare la locul ei

Dar ceea ce am văzut acolo la Tîrgu Mureş m-a convins că raportul de forţe din UDMR mai dă încă şanse (este drept, minore) grupării radicale a pastorului Tőkés. Sau, în orice caz, menţinerea sa doar *"ca un simbol"* cere tact şi diplomaţie. Tacit, intervenţiile sale politice nu sînt apreciate ca oportune de guvernele de la Bucureşti ori Budapesta; de altminteri, în discursul său pastorul a ţinut să se delimiteze net de ambele centre de putere. Ca şi de conducerea UDMR.

La congresul anterior, de la Cluj, din mai 1995, cu doi ani în urmă, am fost mirată de modul cum era aplaudat László Tőkés, cu bătăi ritmice de palme: un stil care mi-a amintit inevitabil de tipul de aplauze din regimul Ceauşescu. Acum a fost aplaudat (este drept, nu furtunos) şi un discurs echilibrat al unui vorbitor care şi-a manifestat deschis rezerve faţă de pastorul Tőkés: *„Decizia intrării în coaliţia guvernamentală a sporit prestigiul UDMR şi acest prestigiu sporit ar rămîne, chiar dacă am fi siliţi să ne întoarcem în opoziţie. Lumea este mîndră că am ajuns în guvern, iar multe dintre greutăţi ţin de lipsa unui schimb de informaţii. Să ţinem seama de regulile parteneriatului, iar partenerii noştri să le respecte şi ei, la fel. Din păcate, unele persoane nu ţin seama de aceste reguli – şi mă refer la unele idei exprimate de preşedintele nostru de onoare“*.

László Tőkés şi grupurile radicale nu riscau să fie complet înlăturate de pe tabloul politic al UDMR, mai dificil de descifrat de către observatorii români decît se crede îndeobşte. *„Domnule Tőkés, dacă nu aţi fi existat, maghiarimea din România ar fi trebuit să vă inventeze“*, a spus una dintre vorbitoare. Priza la realitate a discursului său se putea măsura şi prin speranţa, himerică de-a dreptul, că va putea călători, în curînd, spre Ungaria, doar cu buletinul cu dublă cetăţenie.

La răscruce între radicalul „nu se poate“ şi „cum se poate?“

Cele spuse mai sus nu înseamnă însă că radicalii nu au contraatacat şi că, bineînţeles, poticnelile ordonanţelor mult discutate n-au oferit argumente celor care au apreciat negativ atît activitatea demnitarilor UDMR în actuala coaliţie, cît şi documentele prezentate congresului. Deşi nu o recunoaşte deschis, preşedintele de onoare László Tőkés nu a fost un partizan al intrării UDMR în coaliţia guvernamentală şi probabil ar fi mulţumit dacă UDMR s-ar afla din nou în opoziţie. Atunci scenariile sale apocaliptice, vorbind într-o impresionantă retorică biblică despre *„pieirea neamului nostru“* ar fi mai aproape de realitate decît acum, cînd, pe lîngă sutele de primari şi miile de consilieri aleşi pe listele Uniunii în administraţia publică locală, la conducerea României participă miniştri, secretari de stat, prefecţi etc. maghiari.

Miza acestui congres „fără mizã“ (pentru că nu se făceau alegeri) era posibilitatea discreditării lui Márko Béla, eventual printr-un vot de blam, şi, ca urmare a lui, o ieşire a UDMR din coaliţia guvernamentală. Este evidentă nocivitatea unui asemenea gest, nu doar pentru majoritatea română, ci şi pentru minoritatea maghiară. Ieşirea UDMR-ului de la guvernare ar dezechilibra, pe de o parte, coaliţia şi, pe de altă parte, ar opri „publicitatea“ României, dată la ora aceasta drept model în zonă de rezolvare a problemelor etnice. Dar noua compromitere a „imaginii României în lume“ ar lovi deopotrivă şi comunitatea maghiară. Iar UDMR, aşezată pe banca opoziţiei, lîngă PDSR, PRM, PUNR (ApR-ul nedorind bineînţeles, în ciuda declaraţiilor sale, nimic mai mult decît să-i ia locul în coaliţia guvernamentală), ar fi lipsită de eficienţă în privinţa obiectivelor sale de program şi de credibilitate externă, pentru că a părăsit un guvern democratic.

Bineînţeles, tentativele de ieşire din coaliţie trebuie să se fi făcut mai mult în culise, într-un mod învăluit, cu retractări ale unor declaraţii mai hazardate, aşa cum László Tőkés face mai totdeauna. Există între clişeele care circulă în presa românească privitoare la UDMR şi la aripile sale aceea a unei relative omogenităţi, a unei „uniri în cuget şi simţiri“ cu obiective clare: autonomie teritorială pe baze etnice. Toţi liderii maghiari ar avea aceleaşi opinii, numai că ar acţiona în funcţie de roluri diferite. Ajunge însă la un congres UDMR să asculţi tonurile violente ale unor atacuri, ca să te convingi de neadevărul acestui clişeu: reprezentanţii maghiarimii au opinii diferite, în ciuda disciplinei superioare celei a românilor.

Chiar dacă înfruntarea dintre radicali şi moderaţi s-ar fi tranşat în discuţii preliminare, înaintea congresului, la începutul lui „jocurile nu păreau făcute“. Se putea percepe la reprezentanţii aripii moderate o aşteptare relativ anxioasă privind modul cum urma să decurgă congresul. Bineînţeles, în funcţie de discursul preşedintelui de onoare. Situaţia s-a tranşat abia noaptea tîrziu, după discursul lui Márko Béla, care, conform unor surse credibile, se bucură în UDMR de un sprijin în jur de 65%.

Toate discursurile radicale şi-au afirmat susţinerea pentru senatorul Ticu Dumitrescu şi deschiderea urgentă a dosarelor. Era, desigur, un gest de consecvenţă politică. Dar s-ar putea să fi fost şi speranţa că deschiderea dosarelor ar destabiliza cariere politice consolidate.

Asumarea guvernării

„Bomba dublei cetăţenii“ n-a fost aruncată însă de László Tőkés, ci de „Iniţiativa Maghiară Ardeleană“. Ea nu este, în fapt, decît dovada lipsei de realism a unora dintre reprezentanţii comunităţii maghiare ce par a nu se fi resemnat cu faptul că trăiesc în România, nu în Ungaria. Şi deci nu au cum scăpa de dezavantajele generale ale cetăţenilor români, discriminaţi în privinţa dreptului la liberă circulaţie. Ei par a nu realiza nici că un asemenea statut ar afecta stabilitatea politică şi piaţa locurilor de muncă, a ţării vecine. Şi asta fără a lua în seamă tensiunile ce s-ar putea ivi din această discriminare între cetăţenii României.

De altfel, au fost destule discursuri care puteau da senzaţia celui ce le auzea că era vorba mai degrabă de membrii unui partid de opoziţie, decît de cei ai unui partid aflat la guvernare. Este un statut foarte nou pe care o parte dintre reprezentanţii maghiarimii din România n-au avut timpul sau disponibilitatea să-l interiorizeze. (O stare asemănătoare, de altfel, şi unei părţi a electoratului român, excesiv de nerăbdător faţă de noua putere, cu disfuncţiile ei.)

Dar pe lîngă acestea s-au auzit destule voci „pozitive“ care au apreciat că *„dacă în urmă cu nouă luni ne plîngeam, acum nu mai putem face acest lucru“*. Mulţi dintre reprezentanţii UDMR au amintit că în noiembrie 1996 votul lor a fost foarte important pentru instaurarea unui regim democratic.

Au (şi de aceea) toată dreptatea atunci cînd cer să nu mai fie trataţi ca duşmani în această ţară.

László Tőkés,
preşedintele de onoare al UDMR

● *Cu cîţiva ani în urmă, în articolul „Mai bine ai fi rămas un simbol“, un ziarist cu sentimente ostile a ochit persoana mea cu o tendenţiozitate politică abia mascată. Titlul articolului s-ar putea aplica cu valabilitate generală pentru toate acele forţe politice, pentru adversarii mei, care sub semnul exclusivismului şi negării pluralismului politic ar dori* ***să mă vadă în afara*** *arenei politice şi din timp în timp fac încercări pentru a mă* ***îndepărta*** *din viaţa publică a societăţii şi din cea bisericească. Intenţiile lor de altfel se întîlnesc în mod „norocos“ cu strădaniile similare ale reprezentanţilor naţionalismului majoritar.*

În acest fel menţinerea ***incertitudinilor*** *privind competenţele funcţiei mele simbolice le-a priit tuturor acelora care se străduiesc să mă ţină cu orice preţ departe de politică sau să mă priveze de dreptul şi posibilitatea reprezentării intereselor maghiare. Acţiunile acestor forţe pot avea motive multiple şi diferite, scopul lor final însă e acelaşi: de a mă* ***înlătura*** *din viaţa publică maghiară şi română.*

● *Mai pe şleau vorbind: funcţia de preşedinte de onoare a devenit indezirabilă, deoarece de ele se leagă pe de o parte un curent politic* ***diferit*** *de linia politică oficială deja consolidată a UDMR, iar pe de altă parte un curent politic care se* ***opune*** *atît politicii naţionaliste române, cît şi politicii socio-liberale maghiare dominante.*

● *Pentru a-mi desfăşura activitatea de preşedinte de onoare nu sînt asigurate nici* ***condiţiile*** *bugetare şi nici altele prevăzute în Statutul nostru. Consider ca un semn al trecerii mele pe planul secund faptul că nu sînt îndeplinite deloc sau numai parţial cele prevăzute de* ***Statut*** *la capitolul VIII, punctele 50/a, respectiv 51, cu referiri la preşedintele de onoare. Aşa, de exemplu – în contradicţie cu cele prevăzute la punctul e, paragraful 51 – am fost* ***omis*** *în totalitate de la tratativele de formare a coaliţiei de guvernare şi de la alte „consfătuiri de importanţă strategică şi convorbiri de vîrf interne şi externe.“*

Ca urmare a circumstanţelor prezentate, în afara prezenţei mele la ocazii organizatorice-corporative (Consiliul Operativ, Consiliul Reprezentanţilor etc.), ***activitatea mea de preşedinte de onoare*** *este foarte* ***facultativă şi ocazională.*** *Avantajul acestei situaţii este că îmi asigură o libertate de mişcare deosebită, dezavantajul ei este însă că activitatea mea devine vulnerabilă şi uşor de atacat. În acest context sînt nevoit să constat cu regret că nici conducătorii de vîrf ai UDMR nu-mi iau apărarea decît în cele mai rare cazuri chiar faţă de atacurile neîndreptăţite ale partenerilor de coaliţie.*

● *Avînd în vedere funcţia de preşedinte de onoare al UDMR, sînt nevoit să apreciez ca un act* ***regretabil,*** *de-a dreptul* ***jignitor*** *faptul că noua guvernare democratică a ţării s-a purtat pînă în acest moment cu o totală ignoranţă faţă de toate încercările şi iniţiativele mele de apropiere. Singura excepţie făcînd ministrul de Externe* ***Adrian Severin,*** *în cursul întrevederii noastre neoficiale din aprilie reuşind să clarificăm cîteva dintre neînţelegerile artificial suscitate.*

(Fragmente din expunerea de la Tîrgu Mureş, 3 octombrie 1997)

GABRIEL ANDREESCU

Scrisoare deschisă domnului Costin Georgescu, Director al Serviciului Român de Informaţii

Stimate domnule Director,

Pe data de 21 iunie 1997, v-am trimis o scrisoare recomandată, cu confirmare de primire, prin care solicitam accesul la dosarul meu, întocmit de Securitate, pînă în 1989. În scrisoare explicam de ce criteriile care s-ar invoca eventual pentru nepermiterea accesului meu la dosar nu se aplică: activitatea mea şi dosarul de Securitate au caracter pur politic, fără legătură cu siguranţa şi integritatea naţională, aşa cum prevăd *Legea privind organizarea şi funcţionarea SRI* (Art. 45) şi Anexa nr. 6 a *Legii Arhivelor naţionale nr. 71/1996*.

Pînă astăzi, 30 septembrie 1997, nu am primit nici un răspuns, deşi termenul legal de 30 de zile e demult depăşit. Nu a sosit nici măcar confirmarea de primire, ceea ce a derutat şi Poşta. Dintr-o dată, revăd umbra stilistică a vechii Securităţi coborînd din nou peste relaţia mea cu serviciul pe care îl conduceţi deja de cîteva luni.

Demersul pe care m-am hotărît să îl fac, după numirea dumneavoastră la conducerea SRI, nu este primul de acest gen. Am cerut prima dată accesul la dosarul meu întocmit de Securitate la începutul anului 1990, pe vremea cînd eram membru al CFSN. La acea dată mi s-a răspuns că dosarul meu a fost dat la topit în timpul evenimentelor din decembrie 1989. Există multe motive că să consider afirmaţia de atunci drept falsă, dar cel mai convingător rămîne faptul că acelaşi răspuns a fost dat privitor la *Jurnalul* lui Gheorghe Ursu, deşi eu l-am avut în mînă, în timpul unei anchete începute în ianuarie 1990.

Am repetat cererea mea în 1996. De această dată mi-a fost asigurat accesul la minusculul dosar de anchetă, ceea ce nu a făcut decît să mă convingă de necesitatea citirii dosarului personal. Astfel, am descoperit că „încheierea cercetării penale" la 3 ianuarie 1997 menţinea acuzaţiile Securităţii, din 1987, cînd am fost arestat, numai că *„ele erau considerate în acel moment drept o probă a luptei împotriva dictaturii"*.

Am întîrziat reluarea demersului, după schimbările din noiembrie 1996, fiind convins că e nevoie de cîtva timp, pentru reaşezarea instituţiei numite „Serviciul Român de Informaţii". Am avut aceeaşi răbdare, o perioadă, şi după numirea dumneavoastră la conducerea SRI. V-am trimis cererea despre care am vorbit în momentul în care am considerat că trecerea timpului mai curînd împiedică decît pregăteşte rezolvarea unei probleme de principiu.

Este desigur o problemă de principiu, ca un fost disident să aibă acces la dosarul pe care i l-a întocmit Securitatea. Mă refer la trecutul meu de disident fără să-mi fac un merit din asta în nici un fel. Este un fapt. Viaţa m-a pus în situaţia de a mă comporta aşa cum era firesc atunci, tot aşa cum viaţa i-a împiedicat pe alţii să facă acelaşi lucru. Dar, dacă actuala realitate politică din România are legătură cu valorile pe care le-a promovat disidenţa sub comunism, atunci nu poate fi decît o schizofrenie politică să protejezi astăzi dosarele Securităţii de victimele ei.

Hotărîrea de a-mi cerceta dosarul personal nu are legătură cu vreo bătălie personală. Sentimentele revanşarde îmi sînt complet străine. În 1995, cu ocazia unui eveniment desfăşurat la Braşov, am descoperit, în grupul de SPP-işti ce-l protejau pe Ion Iliescu, pe unul dintre cei care mă supraveghează, pînă la revoluţie, 12 ore din 12 – pînă îi venea schimbul. Probabil, acest fost securist îl păzeşte acum pe noul preşedinte, Emil Constantinescu. Nu mi-a trecut niciodată prin minte ideea de a face caz că fostul meu coleg de la Solidaritatea Universitară şi Alianţa Civică îl foloseşte, pentru a fi păzit, pe vechiul meu urmăritor.

Dar, dacă eu înţeleg să respect „regulile fireşti ale jocului", se pare că SRI, ca un continuator al fostei Securităţi, nu înţelege să le respecte la rîndul său. Din primele zile de după Revoluţie, pînă astăzi, simt permanent în ceafă respiraţia celor care sînt angajaţi ai SRI. De la sfîrşitul lui decembrie 1989, pe linia telefonului meu au reapărut acele inefabile semnale electronice pe care, cine le-a suportat ani de zile, le recunoaşte uşor. La o zi după ce l-am întrebat (împreună cu Stelian Tănase), pe Silviu Brucan, la începutul lui ianuarie 1990, cum este posibil să ne mai fie ascultate telefoanele, semnalele au dispărut. Era cea mai brutală confirmare a obrăzniciei fostei poliţii politice. (Semnalele care arătau ascultarea telefonului au reapărut după alte cîteva zile.)

Urmărirea telefoanelor a fost simultană cu urmărirea mea directă. Tot în 1990, a trebuit să mă duc la securistul care mă însoţea pentru a-i spune să înceteze. Datorită experienţei dată fără să o cer, nu mi-a fost greu să percep de-a lungul timpului şi supravegherea mai discretă. Mai amintesc doar că, în 1996, cînd am ieşit din metrou la staţia Aviatorilor, pentru a participa la o întîlnire organizată de fundaţia EURISC (la care era prezent, de altfel, şi Septimiu Chelcea, decanul Institutului Naţional de Informaţii(!)) doi băieţi cu ochi albaştri mă aşteptau, lipiţi de Dacia lor parcată neglijent. După cinci metri m-am întors, cu gîndul să iau numărul maşinii. Ca să îmi confirme intuiţia, numărul maşinii era acoperit de noroi (nu plouase de cîteva zile – ce să mai zic de reacţia primului poliţist de pe drum). Am vrut să mă duc şi să şterg placheta. Dar m-am oprit, copleşit de lehamite. De vreme ce ţara aceasta era condusă, prin voinţa alegătorilor, de Funar, Vadim, Verdeţ şi Iliescu, ce să le mai ceri „oamenilor de meserie"?

Din fericire, ţara aceasta nu mai este condusă de cei pomeniţi mai sus. Pînă acum, atenţia exagerată pe care mi-a dat-o Serviciul Român de Informaţii putea fi explicată prin contradicţia dintre ceea ce făceam eu şi ceea ce era chemat să facă el. Apărarea drepturilor omului, a drepturilor minorităţilor şi a reconcilierii româno-maghiare, a integrării României în comunitatea europeană erau pentru SRI *„denigrare a ţării"*, sprijinirea pericolului maghiar, susţinere a unor interese străine. În investigaţiile făcute în cadrul Comitetului Helsinki am strîns mărturii despre propaganda ofiţerilor SRI împotriva maghiarilor şi împotriva aderării României la Uniunea Europeană.

Pe data de 21 iunie 1997 am solicitat accesul la dosarul meu, întocmit de Securitate, pînă în 1989 • La începutul anului 1990 mi s-a răspuns că dosarul meu a fost dat la topit • Există multe motive ca să consider afirmaţia de atunci drept falsă • Este, desigur, o problemă de principiu, ca un fost disident să aibă acces la dosarul pe care i l-a întocmit Securitatea • Este o schizofrenie politică să protejezi astăzi dosarele Securităţii de victimele ei • Am descoperit, în grupul de SPP-işti ce-l protejau pe Ion Iliescu, pe unul dintre cei care mă supraveghează pînă la Revoluţie • Simt permanent în ceafă respiraţia unor angajaţi ai SRI • În investigaţiile făcute în cadrul Comitetului Helsinki am strîns mărturii despre propaganda ofiţerilor SRI împotriva maghiarilor şi împotriva aderării României la Uniunea Europeană • De trădarea intereselor naţionale poate fi acuzat regimul anterior • Un instrument esenţial al acestei trădări este chiar SRI. Vă solicit public asigurarea accesului meu la dosarul personal pe care mi l-a întocmit Securitatea • Dar şi prezentarea motivelor pentru care am fost urmărit, şi după Revoluţie, de SRI • NATO nu va accepta accederea în structurile sale a unei ţări în ale cărei servicii de informaţii nu are încredere.

Este suficient să luăm rapoartele SRI şi să vedem ce califica acest serviciu drept ameninţare la adresa securităţii naţionale, deci subiect aflat sub supravegherea sa. S-a ajuns pînă acolo, încît, în Raportul din 1995, SRI să amintească: *„sunt relevante îndeosebi presiunile exercitate, din mai multe direcţii, prin care s-a avut şi continuă să se aibă în vedere: determinarea conducerii ţării să renunţe la exigenţele privind stipularea unor prevederi în acorduri ori tratate bilaterale; (...) descurajarea unora dintre tendinţele ce pot concura la normalizarea relaţiilor cu Republica Moldova"*. Referirea este cît se poate de transparentă pentru cunoscători şi priveşte un studiu pe care îl lansasem cu colegii mei, „Relaţiile României cu Republica Moldova". Este suficient să vedem „raportul unui serviciu secret românesc", publicat de ziarul *Naţional*, ca să descoperim că pentru autori – stilul îmi sugerează din nou SRI – concepte ale actualei politici, de genul „euroregiuni", „complementaritate economică", „înfrăţiri între judeţe ori localităţi" erau considerate *„concepţii diversionist-separatiste"*.

Dar, iată, alegerile din 1996 ne-au scos din regimul condus de Funar-Vadim-Verdeţ-Iliescu, care trădase interesele profunde ale acestei ţări. Astăzi, cel care v-a numit este Emil Constantinescu, Director al SRI sînteţi dumneavoastră, venind din zona opoziţiei civice şi politice la tot ceea a însemnat regimul anterior. Astăzi autorităţile fac o politică de reconciliere etnică, de bună vecinătate, de deschidere internaţională, de apropiere insistentă de Occident, adică nici mai mult nici mai puţin lucrurile pe care le-am repetat neîncetat, în ultimii şapte ani. E limpede că de trădarea intereselor naţionale poate fi acuzat regimul anterior, un instrument esenţial al acestei trădări fiind chiar Serviciul Român de Informaţii. Şi atunci, vă întreb: cum e posibil ca astăzi, cînd cer rezolvarea raporturilor mele cu SRI, dumneavoastră să protejaţi o practică care continuă practica Securităţii?

Avînd în vedere cele scrise anterior, vă solicit, domnule Director, de această dată public, asigurarea accesului meu la dosarul personal pe care mi l-a întocmit Securitatea, dar şi, argumentînd cu toate cele de mai sus, prezentarea motivelor pentru care am fost urmărit, şi după Revoluţie, de SRI. Angajaţii dumneavoastră ştiu mult prea bine – avînd în vedere vigilenţa de care au dat dovadă şi forţele exagerate puse în mişcare – că nu se poate numi nici un interes personal în spatele activităţii mele de pînă acum, care, iată, se dovedeşte, la rîndul ei, a fi corespuns obiectivelor naţionale. Solicit deci, să ordonaţi încetarea acestei urmăriri.

Trebuie să vă mai mărturisesc, domnule Director, că, în ciuda caracterului personal al scrisorii deschise, ceea ce m-a convins să vă scriu este totuşi ceva mai important decît problema mea. Este o problemă instituţională. Diferitele „evenimente de presă" care poartă pecetea SRI sau a altor servicii de informaţii, arată că instituţia pe care o conduceţi e departe de a se fi schimbat. Aceasta constituie o ameninţare concretă pentru viitorul României. V-o spun dumneavoastră, o spun preşedintelui Emil Constantinescu şi o spun electoratului. Nu vă faceţi iluzii. NATO nu va accepta accederea în structurile sale a unei ţări în ale cărei servicii de informaţii nu are încredere. Oamenii din instituţia pe care o conduceţi sau trec, cu arme şi bagaje, de partea democraţiei şi a valorilor europene ori trebuie daţi afară.

Iată de ce, în ciuda caracterului jignitor al tăcerii pe care aţi avut-o, m-am adresat dumneavoastră prin amabilitatea revistei *„22"*.

Bucureşti
30 septembrie 1997

MÁRKO BÉLA, preşedintele UDMR

Istoria şi geografia nu trebuie să ajungă obiecte interzise

Multă lume consideră dorinţa UDMR, de modificare a *Legii învăţămîntului* ca fiind ostentativă şi pretenţioasă. Într-un interviu recent, d-l senator Radu Vasile spunea că UDMR se „cramponează" în ideea de a se preda istoria şi geografia în limba maghiară. Vă rog să explicaţi de ce sînt importante şi necesare asemenea măsuri? Ca şi aceea de a se preda limba română după manuale speciale?

Aş putea răspunde cu o formulă asemănătoare, şi anume că unii se cramponează tocmai ca aceste două obiecte să fie predate în limba română. Istoria şi geografia patriei sînt, într-adevăr, obiecte importante. Pe de o parte, conţin informaţii extrem de necesare tuturor copiilor. Din acest punct de vedere grija noastră primordială ar trebui să fie ca aceşti copii să-şi însuşească cît mai bine informaţiile care pot fi receptate, bineînţeles, cel mai uşor, în limba maternă. Copiii minoritari cunosc limba română şi trebuie să-şi însuşească bine limba română, dar totuşi, ei posedă mult mai riguros limba lor maternă, unde au un vocabular mai bogat, şi, în general, aptitudini mai mari de comunicare. Deci, dacă avem interesul să transmitem aceste informaţii copiilor respectivi, atunci ele pot fi însuşite cel mai bine în limba lor maternă. Pe lîngă aceasta, istoria şi geografia au şi conotaţii sentimentale. De fapt, din cauza acestor conotaţii sentimentale, au apărut şi împotrivirile faţă de predarea lor într-o altă limbă decît cea română, fiindcă aceste obiecte sînt considerate obiecte sacre, care n-ar trebui predate într-o altă limbă. Tocmai din considerentul că ele au şi o conotaţie sentimentală, eu cred că trebuie să creăm posibilitatea predării lor în limba maternă, fiindcă astfel vom obţine şi un efect sentimental, legat de apropierea copiilor de istoria şi geografia patriei. Dacă aceşti copii văd că predarea istoriei şi geografiei este interzisă în limba lor maternă, atunci nu se vor apropia atît de bine de aceste materii. Cu alte cuvinte, în loc să-i facem conştienţi de faptul că sînt acasă în această ţară şi că istoria şi geografia sînt şi istoria şi geografia lor, vom obţine efecte contrarii.

Problema care a născut discuţii era legată de terminologia folosită şi de traducerea denumirilor istorice şi geografice. D-l Pruteanu spune că am avea manuale pline de paranteze.

Foarte mulţi îşi spun părerea în această problemă fără ca măcar să o cunoască. În primul rînd, trebuie să precizez că discutăm ceva ce a existat deja la noi. Decenii întregi, istoria şi geografia au fost predate în limba maghiară, deci încă din vremea respectivă toate problemele legate de toponimii au fost rezolvate. În vremea lui Ceauşescu, la sfîrşitul anilor '60, începutul anilor '70, s-a introdus interdicţia de a ne preda aceste obiecte în limba maternă, fără ca *Legea învăţămîntului* de pînă în '89 să prevadă aşa ceva. În ceea ce priveşte denumirile, unii cred că noi trebuie să descoperim acum sau să inventăm ceva, or, aceste denumiri există. Fiecare localitate, fiecare munte, fiecare rîu, acolo unde trăiesc şi români şi maghiari, îşi au denumirile în ambele limbi. Şi atunci, de ce trebuie să inventăm ceva sau să ne punem problema traducerii etc.? Deci, este o falsă problemă, iar copilul maghiar trebuie să cunoască atît denumirile în limba sa maternă, cît şi în limba română. Care e problema? Că în manuale va fi o serie de paranteze? Va fi! Dar este un amănunt irelevant.

Textul actual anulează toate prevederile pozitive ale Ordonanţei

Care este stadiul discutării Ordonanţei şi, din punctul dv. de vedere, ce lucruri nu s-au rezolvat încă sau au avut o rezolvare nedorită?

Deja înainte de a se ajunge la articolul referitor la istorie şi geografie, s-a trecut la deturnarea conţinutului altui articol, acela privind redactarea documentelor şcolare. Şi anume, noi am propus ca acele documente şcolare care ţin de activitatea internă a unei şcoli cu predare în limba unei minorităţi să fie redactate în limba respectivă, iar cele care se adresează către exterior să fie redactate în limba oficială. Deja s-a deturnat acest articol, făcîndu-se o Anexă mult prea amplă, care are un caracter mai mult restrictiv. După ce s-a iscat scandalul cu articolul privind istoria şi geografia, iar UDMR a părăsit comisia, s-a trecut, sub dirijarea d-lui Pruteanu, la ciuntirea celorlalte articole: restrîngerea ariei învăţămîntului tehnic şi profesional în limba maternă, restrîngerea ariei învăţămîntului universitar în limba maternă, eliminarea posibilităţii de a avea facultăţi sau instituţii în limba maternă. Deci, în momentul actual, textul este un text de anulare a aproape tuturor dispoziţiilor pozitive din Ordonanţa de Urgenţă. Se vorbeşte numai de istorie şi geografie, dar intenţia se vede foarte bine: în toate articolele unde se prevăd posibilităţile de predare în limba maternă s-a trecut la o astfel de restrîngere.

Argumentul folosit este acela că România ar întrece cu mult prevederile acceptate de UE privind minorităţile.

Acest lucru, în primul rînd, nu este adevărat. Noi am realizat o mică broşură care cuprinde toate dispoziţiile din acordurile şi documentele internaţionale, cît şi pasaje din legislaţiile altor ţări. Din această antologie reiese foarte clar că într-o serie de ţări legislaţia este mult mai permisivă, din acest punct de vedere, decît la noi. Ne referim de foarte multe ori la Finlanda şi acest lucru trezeşte foarte multă nervozitate. Dar nu înţeleg de ce, pentru că este o ţară europeană. Dar am putea vorbi şi despre Italia, Germania, Belgia, deci despre mai multe ţări care au o practică de un standard mai înalt decît al nostru. Încă ceva: comunitatea maghiară din România este cea mai mare minoritate din Europa. Trebuie să luăm în considerare şi acest lucru. Posibilităţile trebuie să fie aceleaşi pentru toate minorităţile fie că este vorba de o minoritate de 10.000 de persoane sau de sute de mii sau de milioane etc. E drept că, în comunităţile mai mici, eventual, nu se va uza de toate posibilităţile. Ceea ce nu înseamnă că posibilităţile nu trebuie să fie oferite tuturor minorităţilor.

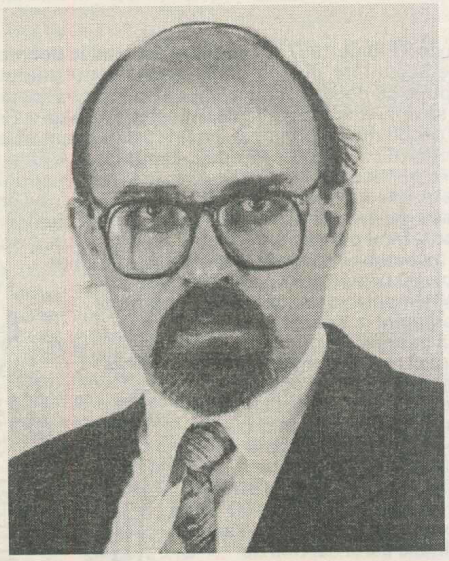

Am observat o oarecare ambiguitate în discursul PNŢCD, la nivel de conducere, cînd e vorba de învăţămîntul în limba minorităţilor. Ţine asta de programul PNŢCD sau e vorba de influenţa d-lui Pruteanu?

PNŢCD, după cît ştiu eu, nu şi-a elaborat un program foarte detaliat privind problema minorităţilor. Noi am lucrat împreună în Convenţia Democrată: pe vremea aceea, am elaborat şi documente comune, care au avut însă un caracter mai ales declarativ. Au existat documente, înainte de alegeri, ale CDR, care au conţinut soluţii concrete privind învăţămîntul în limba maternă şi, pe lîngă asta, am mai putea vorbi de tradiţiile PNŢCD. Unii se referă de foarte multe ori la concepţiile lui Iuliu Maniu, fără să cunoască că Iuliu Maniu, care a fost un om politic profund angajat intereselor naţiunii române, a avut concepţii foarte acceptabile privind problema minorităţilor. Iuliu Maniu a fost cel care a semnat primele reglementări de după 1918, privind utilizarea limbii materne a minorităţilor în Transilvania. E foarte interesant, în cazul instituţiilor bilingve, că acele reglementări conţineau limita minimală de 20%, cifră propusă şi acum. Deci, putem spune că PNŢCD are propria sa tradiţie pozitivă din acest punct de vedere. Iar în ceea ce priveşte programul comun de guvernare, el a fost elaborat cu acceptul şi cu participarea tuturor formaţiunilor din coaliţie. Dar eu cred că s-ar impune o clarificare principială în ceea ce priveşte problema minorităţilor.

Noi am făcut deja un text de compromis

Cum apreciaţi ideea de a constitui o nouă comisie care să rezolve conflictul existent?

Ni s-a propus să transferăm discuţia asupra *Legii învăţămîntului* şi asupra Ordonanţei de urgenţă în cadrul unei comisii mixte PNŢCD–UDMR. Trebuie spus că textul concret al Ordonanţei nu este un text al UDMR, ci este un text al coaliţiei. Textul UDMR a fost o iniţiativă legislativă, semnată de aproape 500.000 de cetăţeni şi înaintată Parlamentului. Pentru noi, punctul de plecare a fost acel text, dar, dezbătînd în coaliţie Ordonanţa de urgenţă, am ajuns la un text de compromis. Din acest punct de vedere, eu nu înţeleg de ce se vorbeşte din nou şi din nou de refuzul UDMR-ului faţă de un compromis. Nu, noi am făcut deja un text de compromis. A ni se cere un nou compromis este cel puţin ciudat. Dar, vom vedea. Noi am acceptat dialogul în comisie, unde am desemnat cinci colegi. Să vedem, deci, care sînt reţinerile, care sînt problemele principiale sau concrete.

Cu alte cuvinte aveţi flexibilitate pentru un nou compromis, sau în orice caz nu ţineţi morţiş să fie adoptată integral Ordonanţa.

Da, dar dacă punem astfel problema, atunci nu excludem nici îmbunătăţirea textului din punctul de vedere al UDMR. Cu fiecare articol ar putea să existe această posibilitate. Ţin morţiş însă să nu se folosească jumătăţile de măsură. Dacă acceptăm ideea că trebuie să asigurăm învăţămînt integral în limba maternă, atunci trebuie să căutăm soluţii. Bineînţeles că nu sîntem legaţi de formulări sau de proceduri, de modul de soluţionare. Dar eu cred că acesta este principiul pe care trebuie să-l urmăm, un principiu pe care nimeni nu l-a contestat. Acest principiu este ca noi să avem învăţămînt în limba maternă, acolo unde se solicită acest lucru (pe bază de opţiuni, nu obligînd copilul să înveţe într-o anumită limbă) şi în al doilea rînd, ca, pe lîngă acest învăţămînt, să căutăm modalităţile de a preda şi de a învăţa cît mai bine limba română.

Euforie şi decepţie

Am citit în presa din ultima vreme unele articole referitoare la agresiunea autorităţilor maghiare faţă de românii care tranzitează Ungaria.

Ar fi păcat dacă ceea ce-mi spuneţi este adevărat. Nu ştiu, însă nu prea cred acest lucru. Cred, mai degrabă, că în această perioadă, în care se scot fel de fel de pretexte, documente şi proiecte de acum cîţiva ani pentru a dovedi că între români şi maghiari există o situaţie conflictuală, au apărut şi astfel de ştiri, cum că în Ungaria ar fi fost agresaţi români. Cred că ştirile respective sînt folosite în scop manipulativ. Recunosc însă că problema poate să fie reală, adică pot exista, desigur, unele cazuri. Relaţiile dintre români şi maghiari bineînţeles că pot influenţa comportamentul fiecăruia dintre noi. Eu îmi amintesc foarte bine şi nu voi uita niciodată euforia cu care am fost primiţi, salutaţi, sărbătoriţi în Piaţa Universităţii, în noaptea cînd s-au anunţat rezultatele alegerilor din turul doi de scrutin, în '96. Căldura cu care am fost primiţi de românii din Bucureşti, cînd ni s-au strigat numele (eram cu d-l Frunda şi cu vreo doi colegi), a fost pur şi simplu extraordinară. Şi puteam să cred că de acum încolo s-au stins definitiv toate divergenţele dintre noi. Deci, din acest punct de vedere, pentru mine este într-adevăr o decepţie faptul că pot fi manipulate sentimentele atît de uşor, că putem ajunge după numai cîteva luni într-o situaţie în care eu, de exemplu, sau colegii mei, sîntem huiduiţi în acelaşi loc şi, eventual, de către aceleaşi persoane. Deci, comportamentul poate fi influenţat, simpatiile pot fi şi ele modificate, dar la fel de bine pot fi modificate şi antipatiile.

GEORGE PRUTEANU, senator PNŢCD

O pistă de exersare a limbii române

Se poate învăţa în limba maternă de la grădiniţă pînă la doctorat

Care este principala motivaţie a împotrivirii dumneavoastră la articolul din Ordonanţă care se referă la studiul istoriei şi geografiei în limba maternă? E doar reacţie la insistenţa UDMR-ului sau aveţi o argumentaţie de fond?

Nu, dimpotrivă. Acesta ar fi ultimul argument, pentru că sînt un om de o structură profund calmă şi îmi păstrez liniştea interioară şi seninătatea pînă la capăt. Nu sînt unul care se enervează şi acţionează în funcţie de umori. Nu. Motivaţia este una profundă. Chiar zilele trecute, în faţa Senatului, colegul Verestoy, de la UDMR, m-a întrebat cu un aer aşa... din rărunchi, de ce este asta poziţia mea? Şi m-a obligat la un răspuns scurt şi serios şi cu asta răspund şi întrebării dumneavoastră. În primul rînd, pentru că tot ce-am citit eu în ultimii 40–45 de ani, tot ce-am acumulat şi am digerat, mă îndeamnă să gîndesc astfel. Aceasta este viziunea mea culturală, aceasta este ceea ce aş putea numi o **Weltanschauung**, un mod de a concepe cultura în acest loc de pe pămînt. În al doilea rînd, şi ţin să precizez cu aldine: **net în subsidiar**, mă împinge să am această atitudine, presiunea electoratului meu care, atît cît l-am putut testa (şi nu e vorba numai de electoratul meu), are într-o proporţie de peste 90% această mentalitate, bună sau rea, *right or wrong is my country*, vă amintiţi cuvintele celebre ale lui Churchill. Deşi aici *my country* nu este *wrong*, şi *my country* este şi ţara lui Attila Verestoy şi a lui Márko Béla, şi a coetnicilor lor. Acestea sînt motivele care mă îndeamnă să gîndesc astfel, chiar dacă, spre stupoarea mea, în conversaţia de care aminteam, domnul Verestoy mi-a răspuns că el este de părere că eu sînt dirijat şi că va aduce şi dovezile acestei afirmaţii, făcînd-o totodată publică. I-am cerut chiar insistent să facă acest lucru, avertizîndu-l însă că îşi va asuma şi consecinţele penale ale unei asemenea baliverne vexante. Dar închid această paranteză şi revin la concretul întrebării, şi anume istoria şi geografia. Bănuiesc că majoritatea cititorilor revistei „22" ştiu, dar, pentru cei care nu ştiu, e bine să precizăm: *Legea învăţămîntului* actuală, cu îmbunătăţirile aduse deocamdată de Comisia pentru învăţămînt de la Senat, prevede că învăţămîntul pentru minoritari se poate desfăşura de la grădiniţă şi pînă la doctorat în limba minorităţii respective. În această imensă plajă de peste 11.000 de ore în total, există o bucată, o potecă, o fişie, cam de 70–80 de ore în clasa a VII-a în care s-ar preda în româneşte Istoria României sau a românilor şi Geografia României. Rostul didactic al acestei fişii este acela de a crea şi o pistă de exersare a limbii române pe care elevul de etnie (de exemplu) maghiară o învaţă doar ca pe o limbă străină. Elevul trebuie să capete o minimă rutină a limbii române, adică să exerseze şi să lucreze cu această limbă şi la **alte materii** decît Româna: să povestească isprăvile lui Iancu de Hunedoara sau să spună ce rîuri curg prin judeţul Harghita şi unde se varsă ele, pentru a obţine un 6 sau 7 la istorie sau la geografie. Nimeni nu-i cere să vorbească frumos ca George Vraca sau ca George Constantin, nu mergem pînă la absurditatea asta, nu facem din ei nişte performeri ai rostirii româneşti. (Deşi foarte mulţi etnici maghiari vorbesc româneşte aproape admirabil.) Aceasta este motivaţia. Am şi un argument de natură istorică: în *Legea învăţămîntului secundar* din 1931, însoţită de expunerea de motive a lui Nicolae Iorga, prim-ministru şi ministru al Instrucţiunii Publice, în art. 11 se spune: *„Oricare ar fi limba de predare a secţiunii minoritare, limba română, istoria românilor, geografia României şi instrucţiunea civică se vor preda obligatoriu în limba română"*. Nu pot decît să fiu reconfortat că mă aflu sub cupola gîndirii unui titan cum este Nicolae Iorga. Acest argument, care ţine de tradiţia legislativă românească, este ultimul, pentru că pe cele de fond vi le-am expus.

Deştărat în propria ta ţară

Predarea istoriei, geografiei şi a limbii române în manuale de limbă maghiară nu este mai eficientă, altfel spus, nu se apropie intelectual şi sentimental mai bine copilul maghiar de aceste materii, dacă i se oferă prin intermediul limbii materne?

Nu ştiu dacă, astfel, criteriul sentimental este corect aplicat aici. Mă tem însă că aceste manuale vor fi nişte manuale de paranteze, pentru că specificul lor constă în manevrarea continuă a denumirilor. Asta este pînă la urmă o axă vertebrală a acestor manuale. În afară de aceasta, spuneţi-mi pe care alte materii el poate exersa totuşi limba română? Le-am ales pe acestea pentru că au şi o încărcătură simbolică, reprezentînd spaţiul şi timpul ţării lui. Desigur, prin absurd, puteau fi fizica şi chimia. Dar acestea sînt ştiinţe absolut neutre, cu gradul zero al implicării afective şi am preferat cele care îi vorbesc despre pămîntul său, şi al bunicilor săi, şi al străbunicilor săi. Toate acestea, pentru ca el să nu ajungă un *gringo*, un fel de *„deştărat"* în propria lui ţară, care, de cum trece limita judeţelor Covasna şi Harghita, se simte inhibat. Asta creează şi un *feedback*: etnicii români se vor uita puţin mai suspicios la el pentru că nu se pot înţelege: suferă principala cale de comunicare, aceea a limbii. Şi primesc semnale că există cazuri scandaloase. Vă pot arăta o scrisoare a unei foste profesoare, de altfel foarte calmă şi cîtuşi de puţin extremistă, care mi se plînge de faptul că vin să se înscrie la liceu elevi de prin zone ale vestului ţării, care nu sînt capabili să poarte conversaţia elementară: *„Cum te numeşti? Unde-i foaia matricolă?"* În al doilea rînd, primesc informaţii din partea unor comandaţi de unităţi militare că vin recruţi, pentru a-şi efectua stagiul militar, care nu pot fi instruiţi deoarece nu ştiu o boabă româneşte. Din cauza asta nu pot primi armă, nu misiuni ostăşeşti şi automat trebuie trimişi să facă armata „de jos". Etnicii maghiari ajung să se simtă umiliţi, e firesc, dar e urmare a formării unui cerc vicios. Cum altfel să ieşim din acest cerc vicios, decît asigurîndu-ne că vor şti limba română măcar atît cît e nevoie ca să te poţi înţelege.

Drumul spre zona de şes a Ordonanţei

Ajungem la acel articol din Ordonanţă care prevede predarea limbii române pentru minoritari în limba română. Aşa arată ultima variantă?

Aici am propus o soluţie de compromis, în sensul bun al cuvîntului. (vezi şi eseul lui H.-R. Patapievici pe această temă). Compromisul nu are sens gnoseologic şi moral decît în limitele adevărului. Dacă eu stau de vorbă cu cineva care îmi spune că 2 x 2 = 6 iar eu spun că fac 4, cititorii revistei „22" vor fi de acord că nu putem cădea la un compromis conform căruia 2 x 2 = 5 adică *„nici pe-a mea, nici pe-a matale"*. Nu, îmi pare rău, aici ori trebuie să mă ambiţionez să-l conving, ori să-l liniştesc, ca să ajungă în limitele adevărului, după care putem discuta. Eu am propus un compromis, folosind următoarele argumente: în învăţămîntul primar, copilul învaţă limba română în maghiară, după manuale maghiare, pentru că e absolut firesc – el vine cu limba maghiară suptă de la sînul mamei lui. Trecînd apoi în gimnaziu, el resimte şocul mai multor profesori, aşa că am propus, în comisie, să existe o perioadă de tranzit, altfel spus: limba română să se predea în continuare în limba maghiară în clasa a V-a. Şi abia după aceea, de la clasa a VI-a, să treacă la un stil mai performant, adică la învăţarea limbii române după manuale româneşti. Din păcate, prin hazardul votului şi al intereselor, al mentalităţilor din comisie, amendamentul meu a căzut şi s-a rămas la textul legii. Voi încerca să văd ce se mai poate face.

Am ajuns la stadiul Ordonanţei. Există un blocaj actual sau nu?

Instituţional şi riguros vorbind nu există nici un blocaj, chiar dacă la ultima şedinţă, îmbufnîndu-se şi procedînd cum fac copiii care îşi iau jucărelele şi pleacă, colegii de la UDMR au ieşit şi au anunţat că vor părăsi lucrările comisiei. Totuşi, comisia îşi va termina dezbaterea asupra articolelor, mai ales că ce a mai rămas acum este o zonă mai de şes, mai puţin accidentată şi vom putea merge la galop, după care urmează să redactăm raportul final. Dar între timp, o şedinţă a grupurilor parlamentare PNŢCD a constituit o comisie ad-hoc compusă din 4 deputaţi PNŢCD şi ministrul Învăţămîntului. Am fost singurul care a votat împotriva acestei comisii; din păcate, n-am fost ascultat. Nu fac parte din acea comisie. Ideea era să fie o comisie de neutri care să mai negocieze. Atunci, însă, nu avea ce să caute în această comisie ministrul Învăţămîntului, care este promotorul Ordonanţei şi evident că trebuie să fie apărătorul ei cuvînt cu cuvînt. Mai delicată este chestiunea eficacităţii acestei comisii, adică finalitatea ei. Comisia ad-hoc nu poate impune nici o virgulă comisiei de învăţămînt a Senatului. Textul produs de ea poate fi propus pentru rediscutare. Această comisie ad-hoc înaintează comisiei permanente amendamentele sale (pînă la limita votului final) şi, dacă trec de aceste două furci caudine – votul de principiu şi apoi votul de fond –, ele pot fi incluse în raport.

Nu mă pot dezbrăca de mine însumi

Aveţi cumva o obiecţie şi la procedura prin care se realizează? Mă gîndesc la faptul că Ordonanţa vrea să modifice o lege organică.

Da. Mă raliez obiecţiilor pe care le-au adus oameni de specialitate, şi anume îl pot cita pe domnul senator Turianu, care a susţinut această poziţie – că nu este corectă modificarea unei legi organice prin Ordonanţă. Am făcut toate demersurile posibile în perioada respectivă, dar în cele din urmă m-am plecat în faţa faptului împlinit. Ordonanţei i s-a dat drumul, ea este acum operaţională, ceea ce creează o situaţie destul de complexă deoarece ea acţionează, cu toate că noi îi aducem încă amendamente. Va veni o zi cînd aceste amendamente vor fi, ele, operaţionale şi vor anula ceea ce s-a înfăptuit deja.

Luni, 22 octombrie, la emisiunea dumneavoastră „Doar o vorbă săţ-i mai spun" aţi făcut o mică paranteză în sensul că aţi ieşit din atribuţiile emisiunii vorbind despre Ordonanţa de urgenţă. Aţi atins deci o problemă politică.

Nu, nu e adevărat. Am vorbit despre **limba română**. M-aşteptam, nu neg, la o asemenea obiecţie. Dacă ar fi fost vorba de legea „pădurilor", legea „revoluţionarilor", legea „dosarelor de securitate" sau oricare altă lege, ar fi fost o impietate din partea mea să amestec borcanele şi să vorbesc despre ele în emisiune. Dar, nu vă supăraţi, aici era vorba de limba română, care este totuşi platforma de pe care eu decolez şi la care mă întorc în emisiunea asta, încît, apăsîndu-mă problema, am resimţit la un moment dat ca pe o laşitate faptul că nu o pun în discuţie. Şi am vorbit din punctul de vedere al profesorului de română, al vorbitorului de română, al trăitorului în spaţiul lingvistic românesc, şi nu din cel politic. Desigur că pledam pentru optica mea. Dar, nu vă supăraţi, iarăşi, nu mă puteam dezbrăca de mine însumi, să cred că 2 x 2 = 6 şi nu 4. Acolo nu făceam politică, ci îmi spuneam gîndul în problema limbii române în învăţămîntul românesc şi în societatea românească, într-o emisiune al cărei fond e limba română.

Pagini realizate de RĂZVAN PAUL

Bucureştiul şi reperele sacre

– Extrase din dezbaterea pe tema proiectului *Catedrala Mîntuirii Neamului* –

MARIANA CELAC:

Dezbaterea noastră de astăzi priveşte rolul edificiilor sacre în aşezarea oraşului şi a fost declanşată de anunţul de a construi în Bucureşti o catedrală de proporţii însemnate, însoţită nu numai de spaţiul de care are nevoie obiectul arhitectural în sine, ci şi de un program stufos de funcţii adiacente. Aş vrea să adaug la dosarul acestei discuţii încă o fişă, anume analiza datorată unei colege azi dispărute, Dana Harhoiu, conţinută într-o frumoasă carte despre Bucureşti, care a apărut nu demult. Istoria devenirii Bucureştiului are o formulă de evoluţie proprie, diferită de a oraşelor ce au în centru o mare catedrală. Bucureştiul a evoluat în valuri, în cercuri concentrice, pornind dintr-un punct nodal. Acest reper virtual a organizat aşezarea parohiilor – conglomerate mici de aşezări, cu biserica în mijloc, dimensionată extrem de raţional, pentru a răspunde nevoilor enoriaşilor săi. Asta face ca silueta istorică a Bucureştiului să aibă o cu totul altă imagine decît siluetele piramidale ale marilor oraşe din Vest. Cine cunoaşte gravurile de epocă îşi aminteşte desigur de această siluetă zimţată, ritmată de turle mici şi multe, care contrazice imaginea strictă a unui accent central, de o foarte mare fermitate, dat de masa catedralei şi de turnurile sale, din marile alcătuiri urbane occidentale. Teza Danei Harhoiu susţine că peste ţesătura fărămiţată a ceea ce ea numeşte „iregularul" tramei stradale bucureştene se suprapune o foarte riguroasă alcătuire de mici parohii aşezate în cercuri concentrice, extinse în valuri ce pornesc de la un centru, care pare să fie aşezat undeva, în zona Bisericii Sf. Gheorghe Vechi, crescînd către margini. Pe falia terasei sudice a Dîmboviţei care taie în diagonală cercurile parohiilor, s-au aşezat reperele de cultură şi de credinţă ale bucureştenilor: mănăstirile de la Cotroceni, Mihai Vodă, Radu Vodă, Văcăreşti. Devenirea oraşului s-a raportat constant şi a înglobat spaţiile sacre altfel, nu prin implantarea unui loc central, ci printr-o multiplicare de raporturi locale, reduse ca dimensiune dar reunite printr-un centru virtual.

În această lume de solidă şi vizibilă formaţie istorică, o decizie recentă, devenită publică acum vreo 10 zile, a anunţat intenţia de a ridica o catedrală de dimensiuni foarte mari. A apărut programul în sine al Catedralei şi a fost „nominalizat" amplasamentul unde urmează să se aşeze. În decursul acestor ultime două săptămîni, pentru observatorul din categoria mea – anume unul care se raportează mai ales la realitatea civică şi fizică, spaţială a oraşului – elementele esenţiale ale deciziei (amplasamentul şi dimensiunea) au fost expuse unor variaţii extreme. Amplasamentul în sine, ferm anunţat la început în Parcul Carol, a migrat în Parcul Tineretului, pe cîteva locuri diferite, iar dimensiunea, la rîndul său, a fluctuat între capacităţi de 11.000 şi 2.500 credincioşi. În pragul unui nou mileniu, reflecţia preliminară, cantitatea de analiză, efortul de a decela semnalele atît de puţin zgomotoase, atît de silenţioase, pe care structura unui oraş le trimite prezentului şi le vrea trasmise în posteritate, au fost tratate cu o grabă şi o neglijenţă pe care mi-e greu să le înţeleg. Şi atunci, îmi pun întrebarea dacă nu cumva cam acelaşi efort de analiză şi de decantare conţinut de această propunere şi această decizie se face pentru orice fel de decizie în care se implică guvernanţii. Şi trebuie să recunosc că, în faţa întîmplărilor la care asist, neliniştea mea se transformă repede în spaimă.

AUGUSTIN IOAN (arhitect): În afara Capitalei, se construiesc foarte multe biserici, foarte mari. În Transilvania, stau alături biserici de lemn şi jos sau alături, o hală de beton, o corcitură. Sîntem în această atmosferă, în care se construiesc foarte multe biserici ortodoxe mari şi, pe măsură ce se depopulează satele, cresc în dimensiuni bisericile. Asistăm la un fenomen de aculturaţie – diferenţa foarte mare tipologică, între zonele ţării, care trebuie cultivată, este ignorată: se construiesc biserici moldoveneşti în Ţara Românească ş.a.m.d. Tot în acest fenomen de aculturaţie, se înscrie şi faptul că bisericile de lemn transilvănene devin din ce în ce mai mult, pentru din ce în ce mai multă lume, Biserica Ortodoxă Română. Or, dacă se pune problema construirii unei biserici care să poarte titulatura de „Biserică Naţională", care din aceste tipuri radical diferite va fi celebrată?

ierom. IUSTIN MARCHIŞ: La Sihăstria, unde vine multă lume şi nu pentru pricini extrareligioase, ci duhovniceşti, e în construcţie o biserică mare. Urmează să lege incinta mică cu noua incintă. Am aflat că proiectul este mult mai vechi şi e împotriva celor care trăiesc acolo. Aşa cum s-a petrecut şi la Sîmbăta, unde obştea monahală a fost împotriva proiectului mitropolitului şi totuşi mitropolitul a făcut clădirea, şi Patriarhul de la Constantinopol a sfinţit-o. Dv., ca şi noi, avem tot interesul să facem legătura pe care n-am reuşit-o, de-a lungul timpului, între Biserica Ortodoxă şi arhitecţi. Asta pentru că nici dv. nu sînteţi destul de aproape de Biserică. E-adevărat, Biserica a luat o decizie, întrucîtva peste capul dv. şi al credincioşilor. Dar, în afară de d-l primar, care este aici, şi de cîţiva funcţionari care nu decid esenţial, nu a venit nimeni dintre factorii de decizie. Aceşti oameni lipsesc, cum lipseşte şi un reprezentant oficial al Bisericii. Grav nu este numai ce se întîmplă în arhitectura bisericească, ci şi ce se întîmplă în pictura bisericească şi chiar ce se întîmplă în viaţa eclesială.

A.I.: După ştiinţa mea, există la ora actuală destul de mulţi arhitecţi care lucrează biserici absolut decente. Am proiectat şi eu cîteva biserici, am experienţa relaţiei cu clerul ortodox şi este o relaţie foarte interesantă. Dacă pornim de la premisa separării – *„voi sînteţi acolo, noi aici şi ne ascultaţi"* – lucrurile se blochează de la început. Pe mine, ca un umil arhitect, m-a deranjat faptul că n-au fost consultaţi nici un fel de specialişti.

VIOREL LIS (primarul general interimar al Capitalei): La ora actuală se pune problema următoare: ca Biserica Ortodoxă să construiască o catedrală. Ăsta e subiectul. Adică, vin eu să spun grupului de arhitecţi: *„Domn'ne, vrem să construim o catedrală, daţi-mi acceptul!"* Nu, întîi vin să văd unde o amplasez şi pe urmă vin la arhitecţi. Din punctul de vedere al faptului că Biserica vrea să construiască, asta nu poate şi nu are nimeni cum să fie contra. Noi sîntem creştini, vreţi ca secţele, care la ora actuală s-au înmulţit, să ajungă să fie mai puternice ca Biserica Ortodoxă strămoşească? Înseamnă că nu ţinem la credinţa în Dumnezeu, dacă ne gîndim cum să punem tălpi şi să încercăm să oprim aceste lucrări. S-a construit în tot felul în ţară, dar pînă la urmă vom ajunge să ne rugăm în colibe de lemn, dacă trecem la bisericuţe mai mici. Nu trebuie, însă, să fie un vîrf al Biserici Ortodoxe? Nu trebuie să fie un exemplu? Eu sînt supărat, articolele m-au supărat, dar vorbesc pentru că sînt creştin şi, în acelaşi timp, ca primar. Al doilea lucru: s-a discutat despre Parcul Carol. M-am gîndit că, dacă această catedrală se va amplasa pe locul fostelor morminte ale eroilor comunişti, poate ne ajută Dumnezeu mai mult. Ca inginer, m-am gîndit că e un punct mai înalt al oraşului, inclusiv că se pot face procesiuni direct către Patriarhie. Pentru aceste motive mi-am dat avizul. Dar de la a da avizul şi pînă la a începe să construiesc eu sau să aprob proiectul de construcţie vor construi mari buildinguri în Parcul Kiseleff, Bucureştiul o să devină un oraş occidental. N-o să devină deloc unul occidental, ci un oraş de lumea a III-a. În oraşele occidentale regulamentele urbanistice sînt extrem de stricte, inclusiv în SUA, unde zonele istorice sînt conservate cu ferocitate. Pentru că sînt în Comisia lăcaşurilor de cult de la MLPAT, să ştiţi că majoritatea bisericilor care se construiesc sînt ortodoxe. La ortodocşi există nişte reguli atestate de tradiţie destul de stricte. Acolo foarte mulţi din cei care vin, din nefericire, vin cu nişte lucruri care nu corespund deloc tradiţiei şi chiar dogmei liturgice. În nici un caz n-aş vrea să rămîneţi cu impresia că discuţiile care se poartă în jurul bisericilor ortodoxe sînt din dorinţa de a frîna construcţia lor.

HORIA BERNEA (director al Muzeului Ţăranului Român): Din luna iunie ştiam că se doreşte construcţia aceasta şi am fost chemat la Patriarh, împreună cu cîţiva oameni. Am spus atunci că sînt şi împotriva dimensiunii. Este nevoie să se facă biserica, şi chiar o biserică mai

Augustin Ioan, Mariana Celac, Adrian Bold, Viorel Lis

mare, dar nu de dimensiunea aceea.

D.M.: În Bucureşti nu există, aşa cum e în alte oraşe europene, o viziune culturală asupra oraşului, care să aibă în vedere două aspecte: punerea în valoare a fondului construit, asta însemnînd şi monumente, dar şi cartiere. Alt aspect ar fi ca ceea ce se construieşte azi să fie în relaţie cu ceea ce există azi şi, apoi, ca ceea ce se clădeşte să fie de bună calitate. În ce priveşte primul aspect, în Bucureşti există două cazuri care ar fi trebuit rezolvate pînă azi, nu lăsate la nivelul intenţiilor. Acestea sînt Mănăstirea Văcăreşti şi Biserica Mihai Vodă. E foarte important ca Bucureştiul să-şi recapete nişte semne esenţiale ale identităţii sale.

NICOLAE SÂMBOTIN (arhitect): Problema unei astfel de biserici s-a ridicat prima dată după războiul din 1877. Atunci Biserica Ortodoxă a simţit nevoia să-şi construiască o altă catedrală. Ideea nu e a Patriarhului Teoctist. El vrea să refacă ceea ce demult acest popor şi-a dorit, o altă catedrală, pentru că asta demult nu mai e funcţională. Vine lume multă duminică şi pleacă pentru că nu încape.

H.B.: Există în toată povestea asta o zonă de ciubucăreală care sigur împinge ierarhia să facă toate acestea. Lăsînd la o parte că ar fi o sinecură de vreo 20 de ani pentru o categorie întreagă de...

Voci: Vorbiţi cu păcat!

H.B.: Cum să vorbesc cu păcat. Vorbesc la sigur! Credeţi că nu există o mare categorie de oameni care de-abia aşteaptă lucrul acesta, aşa cum au fost fîntînile dinspre Casa Poporului pentru sculptori? E nevoie de foarte multe biserici pentru că sînt multe parohii care nu au. Apoi, ar fi nevoie să se facă o mică reparaţie pentru această naţie amărîtă, care n-a primit fonnduri, ca polonezii, atunci cînd şi-au refăcut centrul Varşoviei, care în fond, e un fals. Cînd a fost

Megalomanie şi megalopolis

DAN MARIN (arhitect): Megalomania nu e doar atributul marilor imperii, ci şi al micilor complexaţi. Din păcate, la ora actuală, românii par a fi un popor complexat. Unii cred sincer că dacă se

vorba, la discuţia cu d-l Duvăz pe timpul guvernului Roman, să se refacă Văcăreştii, s-a spus că ar fi un fals. De ce? Pentru că ar fi făcută impecabil, există măsurători cum nu are poate nici o altă construcţie din ţară, sînt bucăţi rămase. Dar, de ce „catedrală", de unde a apărut noţiunea? A apărut de vreun secol. De ce nu termenul de „biserică mitropolitană"? De ce „a Mîntuirii Neamului" şi nu „Biserica Patriarhală Sf. Spiridon" sau „Sf. Dimitrie"? După aceea, prin această dimensiune s-ar aduce modificări extraordinare cultului. I-am văzut pe oamenii Bisericii perfect pregătiţi, pentru că iubesc atît de mult acest obiect înainte de a exista, încît aveau răspuns la orice. În ultimii ani am fost considerat un iubitor al acestor tradiţii şi sper şi credincios. Mi s-a cerut de multe ori sfatul, iar după aceea am constatat că sfatul cerut era absolutamente formal, nu dădeau două parale pe ce spuneam. Problema asta e: dacă se doreşte cu adevărat o consultare şi un concurs.

DAN NICOLAE (directorul Direcţiei Monumente din Ministerul Culturii): Voi vorbi mai întîi ca director, apoi ca cetăţean, apoi ca ortodox. Ca director, aş spune că avizul negativ emis de Ministerul Culturii, pe baza consultării pe care a avut-o cu Comisia Monumentelor Istorice, începe aşa: *„Ca urmare a întrunirii în şedinţă şi a hotărîrii din şedinţa de Guvern din 2 iulie, noi, azi 3 iulie, analizăm (...) şi emitem aviz negativ pentru acel unic amplasament prezentat"*. Ca cetăţean: sînt de-a dreptul speriat, pentru că, ocolind nişte instituţii şi un parcurs firesc de procedură administrativă, s-a ajuns direct în şedinţă de guvern, încercînd să se obţină de sus în jos o decizie nefundamentată. Guvernul a avut înţelepciunea să indice constituirea unei comisii care să analizeze, conform actelor necesare, şi să discutăm. Aş spune că nu sînt ortodox din cauză că aş avea cine ştie ce cultură religioasă, nici din cauză că preoţii m-ar fi făcut să dobîndesc ortodoxia. Sînt încrîncenat ortodox pentru că bunica îmi ţinea mîinile să mă înveţe să fac semnul crucii, iar din asta nu mă poate strămuta nimeni. Referitor la „Catedrala Neamului": ultimului ţăran, dintr-un sat în care biserica stă să se prăbuşească, nu-i trebuie deloc Catedrala Neamului, pentru credinţa lui.

M.C.: Catedralele Iisus Mîntuitorul de la Moscova şi Alexandru Nevski din Sofia au revenit adesea ca exemple în discuţia despre Catedrala din Bucureşti. Ele sînt nişte obiecte de o dimensiune într-adevăr neobişnuită în spaţiul creştinismului oriental. Amîndouă au la origine un gest de o imensă trufie. La Moscova, Catedrala celebrează victoria unui imperiu asupra altuia, iar la Sofia povestea se repetă şi e din nou un monument al unui fapt pămîntean, omenesc, în care orgoliul şi trufia au jucat influenţele cele mai mari.

ierom. I.M.: În comuna Izvoarele, între Mîneciu şi Cheia, unde în anii '40 s-a făcut o biserică cît o catedrală, într-o duminică, la slujbă, erau 50 de persoane. În secolul acesta nu s-a făcut nici o biserică frumoasă. Vă provoc personal: aveţi curajul să proiectaţi o biserică patriarhală?

ALEXANDRU PALEOLOGU: După opinia mea, nu este nevoie de această catedrală sau biserică patriarhală nouă. Impresia mea e că sîntem în faţa unui sindrom: „să avem şi noi faliţii noştri!" Să avem şi noi Catedrala noastră. Dacă, în perioade de autoritate statală de altă natură, unor principi credincioşi nu le-a dat prin cap ideea asta şi au recurs la altă formulă, trebuie să ne pună pe gînduri. Este un soi de ceauşism eclesiastic. Este foarte important, într-adevăr, să se reconstruiască Mănăstirea Văcăreşti. Această ambiţie este o mentalitate fundamental necreştină, mai cu seamă ţine de o formă de trufie îngrijorătoare. Această construcţie mi se pare parazitară, o insolenţă şi o imoralitate. Pentru că în momentul în care ţara aceasta geme de mizerie, cînd oamenii nu ştiu ce vor avea de coşniţă pentru zilele următoare, vezi foşti profesori care încearcă să cerşească dar se jenează, să faci astfel de investiţii e trufie. *(Nota red.: referitor la subiect, d-l Paleologu s-a pronunţat pe larg în interviul publicat în revista "22" săptămîna trecută.)*

Despre legalitate

YVETTE FULICEA (consilier al ministrului Culturii): Fiind vorba de legalitate şi amplasament, despre care a fost vorba în şedinţa guvernului, s-a discutat despre o încredinţare a 4 ha şi jumătate din Parcul Carol către Biserica Ortodoxă. Acest lucru nu s-a putut face în şedinţa de guvern pentru că nu era legal, Parcul Carol fiind monument istoric. Ministerul Culturii şi-a adunat Comisia Naţională a Monumentelor, care a dat o hotărîre privitor la amplasamentul din Parcul Carol, care nu putea fi alta decît cea în limite legale, fiind vorba de un monument înscris pe lista monumentelor. De aceea i-am spus d-lui primar general că aşa abia putem înţelege semnătura sa pe acel act, pentru că nu a fost înştiinţat la timp că Parcul Carol este monument istoric. De atunci, în urma diferitelor întîlniri pe care le-am avut la MLPAT, s-a luat în discuţie alt amplasament, altă dimensiune. Această panică, pe care probabil că aş avea-o dacă aş fi doar membru al societăţii civile, cred că nu este întemeiată, pentru că am convingerea că lucrurile se vor petrece normal, logic şi firesc. Iar dacă vom avea în Bucureşti o biserică nouă, înainte de a avea biserici restaurate, ar fi trist, dar poate nu inacceptabil. Dar singurul fel în care se poate atribui teren din domeniul public, pentru construirea unei biserici, nu poate fi decît printr-o hotărîre de guvern.

ANCA BRĂTULEANU (arhitect): Să presupunem că într-o asemenea construcţie, măcar din cînd în cînd, sînt 11.000 de oameni. Pentru a avea o reprezentare mai corectă, să ne imaginăm ce se întîmplă aproape de un stadion, după meci... Mi se pare că menţinerea ideii unei construcţii de mare dimensiune are şi un pericol de ordin cultural, legat de reformarea, recalibrarea unei culturi care a fost fundamental zguduită şi îndelung tarată. Pericolul este ca această lume, care şi-a pierdut tradiţia şi sentimentul de ţăran şi pe cel de oraşean, să nu aibă măsura aceea a „bisericii" şi să dorească şi să fie adepta unei asemenea construcţii, care ar fi cel puţin la mare distanţă de ceea ce înseamnă arhitectură tradiţională religioasă românească.

NICOLAE LASCU (arhitect): Ideea unei catedrale gigantice este, firesc, asociată cu Casa Poporului. Eu aş asocia-o cu „spiritul vremii", care a apărut la noi după 1990, de a fi „modern", a te afirma ca „om al timpului". Mi se pare ciudat cum de guvernul decide unul sau altul dintre amplasamentele pentru catedrală. Mi se pare că aici e vorba de competenţa primăriei, nu de a guvernului. De asemenea, am auzit din presă că guvernul s-a angajat să suporte parte din această cheltuială imensă. Adică, parte din banii tuturor contribuabililor să fie vărsaţi pentru construcţia unei clădiri pentru unul din cultele oficiale din România, chiar dacă este cel majoritar. De ce nu contribuie la construirea de biserici pentru toate cultele legale din România?

Dan Nicolae, Paul Gherasim, ierom. Iustin Marchiş şi, în prim-plan, Horia Bernea

ierom. I.M.: Să revenim la o problemă fundamentală: Orientul şi Apusul creştin. Să nu uităm că o perioadă, arhitectura, toate cele ale obştei au fost comune. Boala e mai veche în Occident, e mai nouă la noi, dar e la fel de gravă. Un exemplu pe care dv., intelectualii, îl iubiţi: militantismul Bisericii şi al clerului polonez. Neavînd libertatea de a construi civil, arhitecţii în Polonia au construit biserici despre care polonezii spun că, dacă n-ar avea semnul crucii, n-ar şti că acolo e biserică. Dacă noi nu reuşim să ne legăm din nou de oamenii Bisericii, dv., oamenii de cultură, toţi sîntem condamnaţi să nu zidim Catedrala, dar nici neamul. Cred că e răspunderea noastră egală, a tuturor, să vindecăm sufletul acestui neam. Am spus şi o repet de 8 ani. Am rugat să vină aici episcopi, mitropoliţi ca Nicolae Corneanu. N-au fost chemaţi! E firesc că Patriarhia priveşte spre aici. Ar trebui să ne conciliem la modul acesta, concret. Jurnalişti care au 30 de ani vorbesc necuviincios despre Biserică şi slujitorii ei. Oameni care vorbesc din afara Bisericii. Vreau să cred că există posibilitatea ca problemelor care sînt ale tuturor să le răspundem şi din interiorul Bisericii. Eu iau întru totul apărarea slujitorilor Bisericii. Vă rog să nu vorbiţi numai în calitate de arhitecţi, urbanişti, pictori, ci făcînd parte din Biserică, în sensul profund al ei.

Care este rolul tehnicienilor

D.M.: Au apărut şi vor apărea investitori, mai mulţi decît pînă acum. Dar unii dintre ei vin cu un scop foarte precis, să cîştige cît mai mult, cu speculă de terenuri. Deciziile se iau la nivelul administraţiei locale. Există consilieri în cadrul Primăriei a căror unică justificare pentru prezenţa lor acolo este promovarea afacerilor personale. Dacă ar fi să intrăm în detalii, unele lucruri pe care le-aţi văzut şi sînt legate de proiecte de urbanism sînt legate direct de astfel de consilieri. Or, este aproape inutil ca noi să ţinem astfel de reuniuni, în timp ce alţii beneficiază de toată puterea pe care le-o dă legea. Nu există, din păcate, nici un fel de control din partea societăţii asupra deciziilor pe care le ia Primăria. Arhitectul-şef al Bucureştiului, Peter Derer, şi-a cerut demisia cu ocazia acestei probleme a Catedralei Neamului. Dar au fost alte nenumărate presiuni înainte, din Primărie, din afara ei, pentru diverşi aşa-zis investitori, pentru proprietari care vor să obţină certificate de urbanism cît mai avantajoase.

MARIANA CELAC: Arhitectul-şef pleacă din Primărie ca urmare a declaraţiei d-lui Lis, care a spus că: *„Zică arhitectul-şef, zică Monumentele Istorice ce-or zice, dar Catedrala Neamului tot se face în Capitală"*.

ADRIAN BOLD (arhitect, Departamentul de Urbanism, Primăria Capitalei): Demisia d-lui Derer a survenit probabil în urma unui an întreg de experienţă administrativă, aşa cum am avut-o şi eu. Printre multe alte drepturi pentru care ne-am zbătut, este şi cel de a-i spune şefului direct că anumite lucruri nu se pot face. Oraşul a suferit atîta vreme şi atît de mult, încît, practic, îşi joacă una din ultimele şanse ale lui de a mai supravieţui. De ce tocmai noi, care eram campionii fotografierii bisericilor, ai recuperării (aşa cum d-l Derer a practicat lucrul ăsta) unor mici talismane din biserică (lucruri condamnabile pe vremea aceea), care lucram după planuri vechi ale Bucureştiului, care cuprindeau încă biserici şi coline azi dispărute etc., tocmai noi sîntem incriminaţi?! Discursul d-lui episcop vicar Ploieşteanu a fost cumva nedrept pentru noi.

ierom. I.M.: Doresc să înţelegeţi că oamenii Bisericii, după atîtea atacuri pe care le-au suferit timp de atîta vreme, au o anumită reţinere faţă de cei care vin şi propun. Puterea politică e apreciată în măsura în care sprijină anumite iniţiative ale Bisericii. A venit vremea, după declaraţii politice, a faptelor.

A.B.: Oraşul poate fi distrus în două feluri: prin demolare şi prin construcţie. Bucureştiul nu este un bolnav în care să mai poată fi construit prea mult înainte să se distrugă total. Poziţia Departamentului de urbanism, prin care noi ne-am asumat anumite decizii într-o perioadă în care sîntem acuzaţi că blocăm investiţiile de capital străin, trebuie foarte bine înţeleasă. Altfel, care este rolul elementului tehnic sau al tehnicianului, inclusiv al artistului în societatea noastră?!

M.C.: Bineînţeles că sîntem cu toţii de acord că sînt lucruri care n-au funcţionat sau au funcţionat inacceptabil. Că în tot ce înseamnă pregătire, analiză prin comparaţie, evaluare de variante, decelarea genezei unui obiect de acest tip, adică în toate compartimentele lanţului care precede o decizie lucrurile au funcţionat prost. Aş spune că mi se par inacceptabile, ca sistem, declaraţiile Primăriei şi sentimentul că *„atîta vreme cît sînt aici, cît sînt investit cu această funcţie, voi face aşa cum vreau eu"*. Dar aici vine o ultimă întrebare. Părintele Marchiş vorbea de momentul iluminării, de acel foc înalt care trebuie să ne spună că locul ales este **potrivit** şi timpul ales este cel **potrivit**. Cum facem? Lumea se tulbură pentru că un şir de aberaţii ne-a pus în faţa unor decizii pe care nu le putem înţelege. Dar cum captăm semnalul de taină, cum transformăm în fapta construcţiei iluminarea pe care ridicarea unei biserici o aşteaptă?

În prim-plan: Yvette Fulicea şi Alexandru Paleologu.
În plan secund: Dan Nicolae şi Dan Marin

ACCENTE

PETER DERER

Catedrala Neamului: probleme tehnice

Proiectul Catedralei Mîntuirii Neamului, în dimensiunea şi complexitatea anunţată, ridică, pe lîngă probleme generale (oportunitate, finanţare etc.), altele strict tehnice. Între ele se cad enumerate programul, amplasamentul, procedura legală.

Programul. În *DEX*, prin *catedrală* (cu rădăcina în latină: *cathedralis*, şi franceză: *cathédrale*) se înţelege o biserică (mare) în care serviciul religios este oficiat, de obicei, de un (arhi)episcop. Nu se face nici o referire la o religie anume şi, poate, nici nu e important. În toate societăţile, diversele instituţii au preluat unele de la celelalte structuri, modele, programe, adaptîndu-le propriilor cerinţe. Ca atare, şi programul de Catedrală este posibil de împrumutat şi dezvoltat în forme specifice de către BOR, adăugînd tradiţiei un nou model.

Referirile la dimensiunea programului, care nu se regăseşte în experienţa istorică din Ţările Române şi nu corespunde structurii interne a BOR, nu au la bază argumente solide. Modificarea alcătuirii proprii rămîne o problemă internă a instituţiei şi a credincioşilor, justificată de transformarea contextului. De aici poate rezulta şi necesitatea Catedralei, care pînă la mica şi marea Unire nu s-a justificat. Înainte, la nivelul Moldovei şi Ţării Româneşti au existat biserici mitropolitane. (Mitropolia nouă din Iaşi a fost începută în 1833.)

Dimensiunea tradiţională a clădirilor de cult ortodox a fost fără îndoială determinată de mărimea aşezărilor, de mijloacele de finanţare, de tehnica constructivă. În momentul Unirii Principatelor, Iaşii numărau 65.000, în anul Marii Uniri, Bucureştii adăposteau 382.000 locuitori. Numai o parte dintre ei erau plătitori de taxe şi impozite într-un moment în care instituţia ctitorilor de biserici nu mai activa ca înainte. Atunci alocau fonduri domnitorii, boierii, breslele, diferenţele concretizîndu-se în mărimea investiţiei. Oricum, aceasta era limitată de performanţele constructive şi de calitatea materialelor verificate în condiţiile seismice tipice. Este de presupus că protecţia antiseismică a fost unul din elementele determinante în construcţia urbană românească.

Amplasamentul. „*Quand les Cathédrales etaient blanches*“, spune le Corbusier, ele şi-au găsit locul în inima burgurilor medievale, adesea alături de sediul primăriei. Asta se întîmpla cîteva secole în jurul anului 1000, aşa cum se poate vedea la Sibiu, Braşov sau Cluj. Dar şi în Moldova şi Muntenia principalele clădiri de cult sînt plasate central: atît bisericile de curte domnească, cît şi mitropoliile de la Iaşi şi Bucureşti se află în nucleul istoric al oraşelor respective. Cum aşezările s-au dezvoltat, extinzîndu-şi perimetrul construit, este firesc ca, un mileniu mai tîrziu, locurile centrale să fie ocupate. Căutînd azi un amplasament central ar însemna eliberarea lui de construcţiile existente, ceea ce nu corespunde vocaţiei constructive a Bisericii.

În cazul Bucureştilor, intervine însă o anomalie. Ea a fost generată de programul de reconstrucţie socialistă început, dar neterminat, de Ceauşescu. În imediata vecinătate a nucleului istoric, în jurul Bulevardului Unirii (fostul Bulevard al Victoriei Socialismului) se află un teren de cca 120 ha, destinat Noului Centru Civic. Dacă se consideră programul de catedrală un program central, atunci locul lui ar putea fi în această zonă. Din păcate, s-a omis includerea unei asemenea clădiri în tema concursului internaţional „*Bucureşti 2000*“: ar fi fost interesant de văzut soluţiile propuse de participanţi. (Singura referire privea refacerea bisericilor şi mănăstirilor demolate.)

Amplasamentele selectate recent sînt cele din Parcul Carol (susţinut cu insistenţă de BOR) şi din Parcul Tineretului (propus de tehnicienii convocaţi de MLPAT). Ambele se află mai departe de actualul sediu al Patriarhiei decît variantele posibile din Noul Centru Civic. În plus, ele presupun demolări şi desfaceri de clădiri şi amenajări, defrişări de plantaţii. Pe lîngă eliberarea unor suprafeţe importante de teren, nu trebuie trecute cu vederea nici urmările marilor procesiuni religioase asupra restului parcurilor. Acestea reprezintă nu numai părţi din avuţia materială a Bucureştilor şi a ţării, dar, în cazul Parcului Carol, este vorba de un ansamblu protejat. Protejat pentru că, fiind al treilea parc istoric din Capitală, opera unui mare peisagist francez, reprezintă o importantă valoare culturală.

Procedura. Construirea unei Catedrale a Mîntuirii Neamului rămîne oricum un demers unic, de mare anvergură, care nu se poate aborda în cerc restrîns. Oportunitatea proiectului se cade supusă unei dezbateri ample şi complexe, care să limpezească toate aspectele sociale şi economice. În paralel, ar fi de soluţionat problemele tehnice, în primul rînd tema-program şi amplasamentul. Tema-program precizează necesarul de spaţiu construit, structurarea lui în corpuri de clădire, destinaţia funcţională a acestora. Necesarul de spaţiu este determinat de cerinţele sociale şi posibilităţile economice: el determină la rîndul său suprafaţa de teren necesară, forma, localizarea şi dotarea edilitară a acesteia. Tema-program, care deocamdată nu există, ar urma să fie însuşită de BOR, după caz, şi de alte autorităţi şi structuri.

Pentru aflarea celui mai potrivit loc în Capitală, este necesar un studiu comparativ de amplasamente. Un asemenea studiu, în fază incipientă, există. În baza *Legii autorizării construcţiilor* el trebuie actualizat şi completat cu observaţiile Comisiei Tehnice de Urbanism şi Amenajarea Teritoriului din Primăria municipală. Concluziile vor servi pentru întocmirea unui Plan urbanistic de detaliu, care se va supune avizării Comisiei de urbanism a Consiliului general. Potrivit *Legii administraţiei locale*, acesta va aproba planul îndeosebi prin transeferul suprafeţei necesare de teren către BOR. Terenul trebuie să facă parte din domeniul privat al Primăriei, şi nu din domeniul public, care cuprinde şi parcurile. Recurgerea la un act guvernamental se justifică numai atunci cînd terenul face parte din domeniul privat al statului.

O asemenea situaţie ar rezulta în urma preluării de către acesta a teritoriului Noului Centru Civic, în virtutea unui act normativ care să clarifice prevederile *Legii fondului funciar*. Sau dacă, de pildă, Parcul Carol ar fi declarat parc naţional şi trecut în domeniul statului. Ceea ce însă nu rezolvă şi problema protecţiei culturale a acestuia. Fiind ansamblu protejat, orice intenţie legată de el trebuie avizată de Comisia Naţională a Monumentelor Istorice, iar dacă parcul figurează pe lista parcurilor istorice europene problema se cade discutată şi la ICOMOS. Ocolirea instituţiilor menţionate, desfiinţarea acestora, schimbarea membrilor incomozi etc. conduc la rezultate contraproductive.

Odată cu lămurirea problemelor tehnice menţionate şi parcurgerea acestui traseu procedural, se pot aborda mai exact aspectele financiare şi începe activitatea de proiectare detaliată. Atunci abia se poate aşeza piatra fundamentală.

ACCENTE

BOGDAN ZAR

Să acoperi golul din suflet cu cărămizi

Au curs multe mistagogii ori diatribe pe marginea ideii unei catedrale uriaşe a mîntuirii neamului. Însă, cu toate că solomonismul a fost dezlegat, cu toate că s-a înţeles că o atare idee ar anula nu numai mîntuirea înaintaşilor şi o viitoare întîlnire cu ei pe tărîmul celor drepţi, ci ar pune în pericol salvarea celor **23 de milioane** care trăiesc **aici şi acum** şi care, dacă înălţarea catedralei ar fi durat, riscau să-şi piardă rîndul şi să nu treacă prin „*poarta strîmtă*“ (Matei 7:13, 14), întîlnirile pentru dialog pe această temă s-au transformat, cu timpul, în şezători la care oamenii (preoţi, enoriaşi, funcţionari, arhitecţi, oameni simpli sau de cultură) participau pentru a conversa, pentru a-şi cumineca ideile comune (*„părerile“*, spunea cineva, *„sînt erezii“*), pentru a se îmbărbăta sau, în cazuri (supralicitate în mod realist) de incongruenţă (de *grad*, nu de *natură*) a ideilor, pentru a se alarma şi a-şi argumenta statutul, raţiunea sau credinţa. Criticile care s-au adus nu exprimau altceva decît *nelinişti financiare, stilistice, semiotice, urbanistice, tehnice* şi, în fine, *juridice*, ce nu au nimic de-a face cu *metafizica*.

Secolul XX s-a dovedit a fi, pe deplin, secolul conscripţiilor şi al prescripţiilor. Şi, pentru că în televiziune, primărie, politică, biserică, gîndire şi în societate, **cifra, cantitatea** dă tonul, cineva se întreba *„Cum de este posibil ca sectanţii să aibă mai multe biserici decît avem noi?“*, vrînd să convingă că trebuie să construim cît mai mult, amintind de logica piramidală şi falimentară cu care Ceauşescu, cînd fabricile nu puteau vinde, crea altele care să cumpere produsele primelor, şi tot aşa, dorind să evite o prăbuşire inevitabilă. Există apoi, oameni care sînt creştini pentru că *„bunica i-a învăţat să ţină degetele cum să-şi poată face cruce“*. Există şi din cei care se simt umiliţi în *„catedralele mari ale catolicilor“* şi care, probabil, dacă ortodocşii ar avea catedrale mari, s-ar simţi umiliţi în cele mici. Alţii, *„complexaţi şi parveniţi“*, încearcă să-şi acopere golurile din suflet cu cărămizi. Există şi din cei atotştiutori, mari specialişti, autorizaţi în toate. Pictorii, sculptorii, artiştii şi scriitorii ne învaţă azi cum trebuie să fie *un creştin*, asta în vreme ce se găsesc cîţiva preoţi care te dau afară din biserică pentru că, sărac fiind, se-ntîmplă să ai hainele rupte, şi care, cînd îţi mor părinţii, te fac să împrumuţi în plus pentru slujbe de care apoi îşi bat joc.

Biserica este percepută diferit, la niveluri diferite. Unii preoţi au o percepţie cantitativă şi este, pentru orgoliul lor sfînt, măgulitor să constate că oamenii nu mai au loc în parohie şi că din ce în ce mai mulţi îi vor asculta, îi vor vedea, îi vor atinge şi-i vor dori, ca pe nişte mici dumnezei ce sînt. În acest răstimp, enoriaşul îşi vede apropape bînd în faţa blocului, urinînd pe scări, snopindu-şi nevasta şi copiii în bătaie. Şi-n timp ce, pe de altă parte, oamenii pe care îi ştia tari şi în care credea îi spun că au căzut, iar cei care, din cînd în cînd, mai merg la biserică, se-ntorc povestind turpitudinile pe care le-au văzut ori la care au luat parte.

Este inutilă, cred, nu numai o „catedrală a neamului“, gigantică, dar orice catedră *nouă*, o aroganţă şi un orgoliu în plus, cînd, în bisericile care există, nu ne vedem unii pe alţii, cînd comunităţile în care trăim sînt încă demolate, cînd preoţii au dispute lingvistico-muncitoreşti cu alţi credincioşi şi cînd *„ne e mai greu să-L iubim pe Dumnezeu decît să credem în El“*, cu atît mai mult cu cît s-a ajuns să se creadă că România e patria desăvîrşirii şi să se înţeleagă că, vrednici fiind, toţi locuitorii ei sînt chemaţi la pază pentru ca ea, desăvîrşirea, să nu sară gardul.

REVISTA PRESEI

Frauda bancară

Luni, 29 septembrie, **Evenimentul zilei** publică un lung document intitulat „Mafia bancară". Cu date furnizate de Procuratura Generală, se arată felul în care cîteva dintre principalele bănci de stat şi private din România au produs pagube uriaşe, în general acordînd credite fără garanţii unor afacerişti dubioşi sau unor veritabili mafioţi.

Astfel, bănci implicate în mari scandaluri sînt Credit Bank, păgubită cu milioane de dolari şi sute de milioane de lei de către preşedinţii şi vicepreşedintele acesteia, Marcel Ivan, apoi Tudor Stănică, Emil Cioflan, respectiv, Steriu Popescu. Printre principalii beneficiari ai delapidărilor şi falsurilor s-au numărat Ilie Alexandru, celebrul proprietar al Complexului „Hermes" şi al Turnului Eiffel de la Slobozia, Vasile Gheorghe, zis Gigi Kent, graţiat fără temei printr-o amnistie acordată de Ion Iliescu, declarat „curat" de actualul procuror general, Sorin Moisescu, pe atunci (1992) judecător la Curtea Supremă de Justiţie, Florea Niculescu sau Sever Mureşan. Bancorex, cea mai importantă bancă comercială din România, a fost şi în fruntea corupţiei financiare. Conducătorii acestei bănci, Dan Pascariu, Răzvan Temeşan, au fost implicaţi, cu sprijinul tacit al unor importanţi demnitari, în afaceri numeroase şi implicînd sume considerabile, în urma cărora au apărut dosarele „Valeologia", „Megapower", „Astra" etc. Să mai amintim, în urma articolului menţionat din **Evenimentul zilei**, scandalurile care au implicat Bankcoop şi pe preşedintele acesteia, Alexandru Dinulescu, Banca „Dacia Felix", adusă la faliment de către acţionarul principal al acesteia, Sever Mureşan, care datora respectivei bănci, în ianuarie 1997, peste 1,5 miliarde de lei, ca şi Columna Bank, în spatele căreia, după cum au declarat surse ale poliţiei elveţiene, care s-a ocupat şi ea de afacerile acestei bănci, s-ar fi aflat servicii secrete româneşti.

Foarte important: nici unul, dar nici unul dintre personajele acestea sau altele, implicate în dosare de fraudă financiaro-bancară, aflate fie în arest preventiv, fie cercetate în stare de libertate, nu a fost deocamdată condamnat printr-o sentinţă judecătorească rămasă definitivă, deşi multe dintre procese se tărăgănează de ani de zile, prin „bunăvoinţa" suspectă a procurorilor şi a judecătorilor, prin abilitatea avocaţilor şi cu îngăduinţa abia disimulată a diferitelor autorităţi.

ANDREI CORNEA

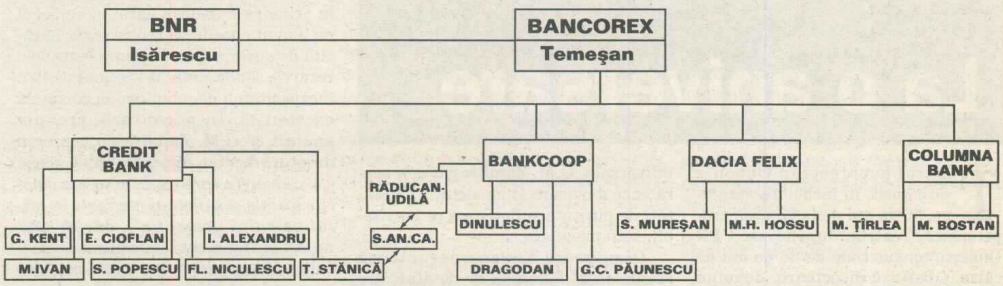

Schema fraudei bancare, reprodusă din ***"Evenimentul zilei"*** (luni 29 septembrie)

În sprijinul persoanelor cu handicap

În perioada 25–27 septembrie s-au desfăşurat la Bucureşti lucrările Conferinţei Internaţionale ***Politici europene în favoarea persoanelor cu handicap***, organizată de Secretariatul de Stat pentru Handicapaţi, în colaborare cu Ministerul Muncii şi Problemelor Sociale din Spania, Forul Deputaţilor din regiunea Alava (Spania), „Casa Europei" (Danemarca), sub patronajul Preşedinţiei României şi cu sprijinul Reprezentanţei UNICEF în România şi al World Trade Center-Bucureşti.

Pe parcursul reuniunii, au fost abordate probleme de legislaţie naţională şi internaţională privind persoanele cu handicap, rolul statului, al autorităţilor locale şi al organizaţiilor neguvernamentale în protecţia handicapaţilor, posibilităţile de cooperare tehnică la nivel european pentru depăşirea handicapului, precum şi adaptarea programelor din Uniunea Europeană în vederea ameliorării situaţiei persoanelor cu handicap din România.

Lucrările primei sesiuni s-au axat pe prezentarea politicilor şi legislaţiei europene în domeniu. R. Skinner, administrator principal la Comisia Comunităţilor Europene, a vorbit despre noua concepţie a Comisiei Europene privind strategia în domeniul persoanelor cu handicap. C. Russel, expert european în integrarea în muncă a persoanelor cu handicap, a abordat subiecte ca: *„Ultimele tendinţe în angajarea generală a forţei de muncă şi piaţa forţei de muncă în UE"*, *„Angajarea persoanelor cu handicap în UE"*, *„Răspunsul persoanelor cu handicap şi al profesioniştilor care lucrează în domeniul forţei de muncă"*. În intervenţia sa, M. Kyriazopoulou, director al Confederaţiei Naţionale pentru Persoanele cu Handicap din Grecia, s-a referit la regulile standard ale Naţiunilor Unite privind: accesibilitatea persoanelor cu orice fel de handicap în mediul fizic la informaţii şi la mijloace de comunicare, dezvoltarea şi furnizarea de servicii-suport (inclusiv dispozitive de ajutor pentru persoanele cu handicap), responsabilitatea statului pentru asigurarea veniturilor şi a protecţiei sociale pentru aceste persoane, integrarea şi participarea la activităţi culturale şi sportive pe baze egale cu celelalte persoane.

H. Maravall, director general IMSERSO (Ministerul Muncii şi Problemelor Sociale din Spania) şi J. Loza, director adjunct pentru Probleme Sociale, au prezentat informări cu privire la rolurile ce revin statului, autorităţilor locale şi organizaţiilor neguvernamentale în politicile privind persoanele cu handicap.

G. Henningsen, coordonatoare a Direcţiei Generale pentru Probleme ale Educaţiei, Pregătirii Profesionale şi Tineretului din cadrul Comisiei Europene, a prezentat comunicarea *„Educaţia şi participarea persoanelor cu handicap la acţiunile europene"* urmărind, mai întîi, evoluţia acţiunilor comunitare în materie de educaţie, formare şi probleme ale tineretului înainte şi după Tratatul de la Maastricht (1 noiembrie 1993), apoi participarea persoanelor cu handicap în cadrul noilor programe ale Comisiei privind principiile dimensiunii europene a educaţiei.

Sesiunea a doua a cuprins exemple concrete din legislaţia europeană şi studii de caz aduse în prim-plan de către Sebastian Ghiţă de la „Casa Europei" (organizaţie neguvernamentală din Craiova ce colaborează cu „Casa Europei" din Danemarca).

În timpul discuţiilor, Gabriela Popescu, secretar de stat la Secretariatul de Stat pentru Handicapaţi, a subliniat faptul că, în ţara noastră, un demers necesar, din punct de vedere bugetar şi umanitar, va fi **dezinstituţionalizarea** copiilor aflaţi în grija diferitelor cămine-spital, prin plasarea lor în familii care vor fi stimulate financiar. Pentru a monitoriza aceste familii, este necesară o reţea de asistenţi sociali, care va fi creată, în următoarele 6 luni, din absolvenţi ai Facultăţii de Teologie, cu sprijinul UNICEF. Se încearcă armonizarea experienţei ţărilor care au trecut prin situaţii asemănătoare, cu împrejurările concrete de la noi.

În ceea ce priveşte relaţiile Secretariatului de Stat pentru Handicapaţi cu alte structuri care se ocupă de astfel de probleme, există o foarte bună colaborare cu Organizaţia Naţională a Handicapaţilor şi cu Secretariatul de Stat pentru Culte, dar nu şi cu Administraţia locală, care nu a răspuns la nici un semnal privind obligativitatea prevederii fiecărei construcţii cu facilităţi pentru handicapaţi, conform *Legii 53/1992*.

La World Trade Center au fost deschise expoziţii de aparatură utilizată de către persoane suferind de infirmităţi (scaune cu rotile, diferite proteze) şi de lucrări artistice realizate de persoane cu handicap (printre care s-au numărat şi copii de la căminul-spital din Techirghiol, cu probleme mentale severe).

AURELIAN CRĂCIUN

HUMANITAS
Cartea care dăinuie

DOUĂ LANSĂRI IMPORTANTE:

Joi 9 octombrie ora 10
la Tîrgul Internaţional de Carte
Timişoara
(Complexul expoziţional Bastion)
LUCIAN BOIA
Istorie şi mit în conştiinţa românească
în prezenţa autorului

Joi 9 octombrie ora 17
la Librăria din fundul curţii
Bucureşti
(Calea Victoriei 120)
ARNOLD J. TOYNBEE
Studiu asupra istoriei
cu participarea lui
Şerban Papacostea,
Neagu Djuvara şi
Dan A. Lăzărescu

CITITORII DIN STRĂINĂTATE

se pot abona la revista "22" achitînd la redacţie (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în conturile deschise la **Banca Comercială Ion Ţiriac S.A. Bucureşti, Str. Doamnei nr. 12**:
(pentru **dolari** în contul 4024009230,
pentru **mărci** în contul 4024009231,
pentru **franci francezi** în contul 4024009235,
pentru **lire sterline** în contul 4024009232,
pentru **franci elveţieni** în contul 4024009233,
pentru **lire italiene** în contul 4024009234) sau (pentru orice fel de valută) trimiţînd un cec (**money order**) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, Bucureşti, România.

Pentru a nu se reţine un comision foarte mare de către bănci, rugăm abonaţii cărora le stă în putinţă acest lucru ca plăţile care se fac prin CEC (nu virament) să se facă prin CEC-uri plătibile în SUA şi exprimate în dolari SUA sau prin CEC-uri exprimate în mărci germane şi plătibile în Germania.

	1 an	6 luni	3 luni
– Europa occidentală şi Israel:	80 $	40 $	20 $
	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
	100 CHF	50 CHF	25 CHF
– Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia	40 $	20 $	10 $
– SUA, Japonia, Australia:	100 $	50 $	25 $

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista "22" anunţă exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizaţi de redacţie (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

TEATRUL ODEON

Domnişoara Nastasia de G.M. Zamfirescu, regia Horea Popescu

La o aniversare

Teatrul bucureştean Odeon a sărbătorit, în încheiata stagiune, 50 de ani de la crearea trupei matcă, Teatrul Muncitoresc CFR Giuleşti, condus timp de 36 de ani de către o distinsă directoare, doamna Elena Deleanu. Pentru aniversare s-a ales piesa lui G.M. Zamfirescu, *Domnişoara Nastasia*, montată tot de Horea Popescu în stagiunea 1956–1957, la trei decenii de la premiera dată de Compania Bulandra-Manolescu-Maximilian-Storin. Un arc de timp peste modificări de mentalitate şi schimbări de regim, care însă nu au afectat substanţa dramatică a acestei „comedii tragice", ba, din contra, îi confirmă actualitatea. Căci astăzi, mai mult ca oricînd, interesează problema *aspiraţiei* ce se sufocă între speranţă iluzorie şi resemnarea fatală, eşecul în moarte definitivînd decăderea. Asupra realităţii de la 1927, dar şi de la 1997, o viziune deosebit de modernă, alimentată de un umor amar, ce ţine de o ironie a sorţii caracteristică românului. Este exact ceea ce îşi dorea să izbutească scriitorul-regizor G.M. Zamfirescu atunci cînd constata: *„De un secol aproape nu facem altceva decît să respirăm prin plămînii metropolelor artistice europene"*.

Că nu era străin de privirea tandru-ironică demonstrează cu prisosinţă romanul *Madona cu trandafiri*, ştiute fiind calitatea şi originalitatea epicii sale de anvergură consacrată monografierii mahalalei bucureştene. În „anotimpurile" biologice ale periferiei universale, G.M. Zamfirescu descoperă oaze de visare şi idealism, virtualităţi de puritate sufletească ce inevitabil vor fi maculate.

Domnişoara Nastasia decantează scenic acest fenomen de devitalizare surprins în tuşe delicate şi accente violente, între naturalism crud şi efuziune sarcastică, evitînd atît edulcorarea, cît şi sordidul. Sînt aceste elemente şi coordonatele actualei reprezentaţii, impuse în primul rînd prin concepţia sofisticată a scenografiei lui **Niculae Ularu**: o construcţie în trei dimensiuni care jalonează spaţiile de joc indicate, dar care reuşeşte şi o evocare de mare virtuozitate a stilului de figurare scenică a decorului în epocă. În deplină conformitate cu dezideratul autorului ce viza *„stabilirea caracterului simbolic al atmosferei care să stimuleze imaginaţia spectatorului, inspirîndu-i sentimentele ori sentimentul generator al piesei"*. Căci şi decorul este *„un interpret, un organism viu, o realitate psihologică"*.

În cămăruţa curelarului sau în cîrciumă, pe uliţă sau în ograda comună, unde are loc şi înmormîntarea, şi nunta, şi deznodămîntul evoluează o distribuţie merituoasă, menită să poarte mai departe tradiţia unor interpreţi memorabili. Cu aranjamente originale de **Dinu Giurgiu** şi o coloană sonoră aparţinînd lui **Vasile Manta**, muzica executată *live* de un minitaraf se bucură de aportul de mare farmec al lui **Ştefan Bănică** jr. în Ionel – fante plin de tupeu şi excelent *diseur*, cîntecele fiind *„necesare pentru că fac parte din plastica psihologică a lumii în care se petrece acţiunea"*. Îi ţine piept cu aplomb teribil, aplaudată la scenă deschisă, **Carmen Tănase**, o Paraschiva caricaturizată excelent. O secondează necomplexată şi cu priză la public **Mirela Dumitru**, Niculina. **Laurenţiu Lazăr**, **Mircea Nicolae Creţu**, **Marian Lepădatu**, **Mugur Arvunescu**, **Ion Chiţoiu**, **Ana Trofin**, **Florin Dobrovici** animă pitoresc „fauna" din Mahalaua Veseliei. **Dorina Lazăr** îşi împarte cu **Virginia Rogin** rolul suculent al vecinei bîrfitoare.

Printr-un efect nedorit de estompare, mult prea palide apar personajele principale asupra cărora regizorul nu a avut curajul să aplice *şarja* hărăzită de autor, pe care oricum viaţa le-o rezervă, condamnîndu-i tocmai pentru incapacitatea de adaptare la cerinţele existenţei. În paranteză, trebuie amintit că G.M. Zamfirescu conferea drepturi depline directorului de scenă (*„el este acela care traduce scenic valorile sociale şi sufleteşti realizate în textul poetului dramatic"*), dar se pronunţa şi împotriva imixtiunii regizorale (*„atîtea piese date peste cap din cauza unor aşa-zise* «inovaţii regizorale», *atîtea broderii de stil şi de sensibilitate transformate în stambă şi atîtea gînduri într-aripate vidate de elanuri şi de înţelesuri, vulgarizate"*).

Marian Ghenea îl păstrează pe Luca într-o linearitate rutinieră a „pozitivului" lipsit de strălucire, de personalitate. **Sebastian Papaiani**, Ion Sorcovă, se lasă copleşit de o monocordă tristeţe iremediabilă, care-i diminuează rolul de părinte lucid şi martor neputincios. **Petre Nicolae** îl cantonează pe Vulpaşin într-o prea timidă expectativă, văduvindu-l de dimensiunea vulcanică şi colerică care-i face faima şi care-i stă şi în putinţă actorului, înzestrat aşa cum îşi dorea dramaturgul *„cu toţi demonii şi îngerii laolaltă"*. **Adriana Trandafir** – la rîndu-i – îşi apără eroina de orice contaminare satirică, pe care însă tragi-comedia o presupune, limitînd-o pe Nastasia la desuetudine, cantonată într-o romanţioasă sensibilitate pasională.

Spectacolul aniversar are totuşi vigoare, susţinînd pledoaria lui G.M. Zamfirescu şi peste mai bine de jumătate de secol: *„un repertoriu care să readucă teatrul la rostul lui iniţial, de factor determinant al examenului de conştiinţă colectiv"*.

IRINA COROIU

Educaţie pentru Europa

La editura Pythagora a apărut de curînd cartea „Educaţie pentru Europa", care reuneşte cele mai interesante contribuţii aduse la colocviul *„Educaţia pentru drepturile omului în România"*, organizat în perioada 28–30 iunie la Bucureşti de către Asociaţia Creştinilor pentru Abolirea Torturii. Capitolele cărţii urmează cele patru secţiuni în care a fost structurat colocviul: ● educaţia pentru drepturile omului în instituţiile învăţămîntului de stat ● educaţia civică şi sistemul penitenciar ● educaţia civică efectuată prin diverse metode de organizaţiile neguvernamentale ● aspecte generale ale educaţiei civice în ţările Europei Centrale şi de Est.

Dintre conferenţiarii colocviului şi coautorii cărţii, menţionăm pe Victor Bârsan, preşedinte ACAT, Paul Michelson, profesor la Huntington University (SUA), şi Dakmara Georgescu, cercetător la Institutul de Ştiinţe ale Educaţiei.

DIN SUMARELE VIITOARE 22

- *Interviuri cu: **Ana Blandiana**, preşedinta Alianţei Civice; **Alexandru Athanasiu**, ministrul Muncii şi Protecţiei Sociale; **György Frunda**, senator UDMR; **Ilie Constantin**, scriitor; **Luminiţa Petrescu**, consilier de stat; **Traian Orban***
- *Dan Perjovschi: „Tel Aviv, Ierusalim şi Marea Moartă"*
- *Masă rotundă la GDS: „Accesul la dosarele securităţii"*
- *Lansare de carte: **Virgil Nemoianu** – „Jocurile divinităţii"*
- *Alexandru Olteanu: „Zvonul – arma ideală în războiul politic"*
- *Nicolae Rădulescu Dobrogea: „Automobilul, prietenul nostru?"*

POLIROM

Apariţiile lunii octombrie

Leon Wieseltier
Împotriva identităţii
Pierre Hadot
Ce este filosofia antică
Adriana Babeţi, Cornel Ungureanu (editori)
Europa centrală. Nevroze, dileme, utopii
Jacques Le Rider
Mitteleuropa
Vladimir Tismăneanu
Mizeria Utopiei. Criza idealismului marxist în Europa de Răsărit

Comenzi la CP 266, 6600, Iaşi
Tel.&Fax: (032)-214.100; (032)-214.111; (032)-217.440
Internet: www.nordest.ro/shopping/books/polirom/polirom.htm
E-mail: polirom@mail.cccis.ro

ASCULTĂ BBC
PROGRAMUL INTEGRAL ÎN BUCUREŞTI LA
UNIPLUS Radio
69.8

Jocurile scriitorilor

Pe 15 noiembrie, la sediul Fundaţiei Culturale Române au fost lansate volumele *Jocurile Divinităţii* de Virgil Nemoianu (profesor la Universitatea Catolică din Washington) şi *Ochean* de Paul Miron (profesor la Universitatea din Freiburg). Acestuia din urmă i-a fost prezentat şi volumul *Lupul şi capra*, un manual de limbă română pentru străini (în limba franceză), scris în colaborare cu Elsa Lüder. Cei doi autori au primit cu această ocazie premiile pe anul 1997 ale Fundaţiei Culturale Române. Cărţile au fost prezentate de criticii Nicolae Manolescu şi Mircea Anghelescu.

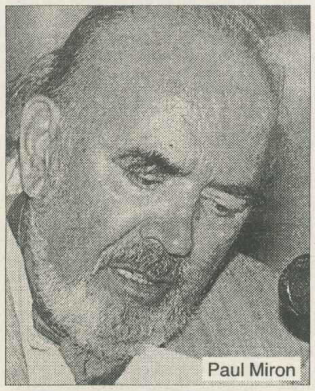
Paul Miron

NICOLAE MANOLESCU: Acum 30 de ani, împreună cu doi tineri scriitori, ca şi mine, pe vremea aceea – Marin Sorescu şi Ioan Alexandru –, am primit o invitaţie, „suspectă" pentru Securitate, să mergem la Freiburg. Am stat în Freiburg mai multe săptămîni, pe urmă am plecat şi la Paris, apoi ne-am şi întors în ţară. Ajunşi la Freiburg, am descoperit cine ne invitase. Era profesorul Paul Miron, despre care nu ştiam nimic, atunci. Plecase din ţară în 1944. Cine-i spusese de noi? Citise, auzise, îi vorbise cineva, cum făcuse selecţia? Într-un fel, i-am întors şi eu invitaţia, luîndu-l frumos de-o aripioară şi ducîndu-l la Ambasada României şi întrebînd acolo, cu naivitate: „*Omul ăsta, care a fugit, poate veni înapoi?*". Mi s-a răspuns, după o pauză: „*Poate veni, nu e condamnat, nu e urmărit, nu riscă nimic*". Atunci, Paul Miron, luîndu-se după sfatul meu, chiar a venit în România. Întîmplarea a făcut ca el să ajungă la Bucureşti în seara de 20 august 1968, în timpul invadării Cehoslovaciei. Paul Miron a venit de atunci de nenumărate ori în ţară. Dar, nu ca turist. Paul Miron a venit ca să facă treabă. Ani de zile, mai ales cu universitatea ieşeană, Paul Miron a colaborat şi a contribuit la apariţia unora dintre monumentele culturii noastre naţionale.

Omul acesta, pe care l-am cunoscut ca profesor şi autor de studii, de cărţi de specialitate, ne va rezerva mai apoi o surpriză. Anume, de a face chiar şi literatură, şi încă de o foarte bună calitate. Vorbim acum despre volumul ***Ochean***, un soi de tablete publicate săptămînal în *România literară*, dar şi de o carte de teatru, ultima dintre cele două, publicată la Cluj. Paul Miron s-a revelat a fi, după ani şi ani, un scriitor, spun eu, de un fel aparte, cu însuşiri pe care nu le găsim pe toate drumurile. M-am gîndit mult care e genul proxim pentru tabletele din ***Ochean*** şi a trebuit să mă întorc în istoria literaturii, ca să-mi dau seama că vine tocmai de la scrisorile lui Negruzzi. Şi Paul Miron, şi Negruzzi sînt cam tot din aceeaşi parte a ţării. Tabletele lui Paul Miron sînt proze, dar sînt în acelaşi timp eseuri, sînt ficţiuni, sînt însemnări de reporter, dialoguri auzite, provocate, care s-ar putea să fie reale, dar s-ar putea să nu fie. Nu întîmplător, aş spune, că Paul Miron a scris şi a publicat aceste lucruri acum, în anii din urmă, cînd interesul pentru un asemenea tip de proză s-a redeşteptat la noi, după foarte multe decenii de predominanţă strivitoare a romanului şi a speciilor mai ortodoxe de literatură. Specia pe care o practică el nu prea e „ortodoxă". Este un amestec cum găsim la numai cîţiva dintre scriitorii noştri de proză (din cei mai buni), din secolul trecut şi, într-o anumită măsură, din secolul XX. Genul acesta este în acelaşi timp unul intelectual, cu priză la oamenii cultivaţi, care ştiu despre ce e vorba, dar şi cu mare succes la cititorii care nu fac imediat relaţia cu Negruzzi sau cu Odobescu, pentru că una din însuşirile tabletelor lui Paul Miron este o anumită viziune plină de umor şi relativism, perceptibil imediat, dar care te şi păcăleşte de multe ori. Trebuie să recunosc că m-am descurcat cu umorul din scris, fiindcă îi ştiam umorul din viaţă. Dar, pentru cineva care nu l-ar lua în paralel, ar exista riscul să se păcălească. Nu totdeauna Paul Miron vorbeşte despre ce vorbeşte, nu totdeauna mesajul este cel care apare pus în evidenţă. Trebuie să dai multă atenţie textelor lui. Şi, dacă eşti atent, îţi dai seama de uriaşa experienţă acumulată de acest om. Şi stai să te întrebi: cum e posibil ca un profesor universitar la Universitatea din Freiburg să vadă, să audă, să înţeleagă şi să memoreze atîtea lucruri. Sînt acolo nesfîrşite subterane şi dedesubturi, tot felul de istorii, poate inventate, poate nu.

Criza limbii române

Citeşti aceste proze şi din alt motiv. Anume, pentru extraordinara lor limbă română. Se pare că depărtarea de centrul lingvistic naţional prieşte scriitorilor. Limba se strică aici, în România, şi mai ales la Bucureşti. Limba tabletelor lui Paul Miron nu e veche, nu e fanată, e o limbă plastică şi în acelaşi timp corectă, care n-a suferit invazia nesuferită de cuvinte recente şi nu şi-a stricat nici topica – după modelul altor limbi de circulaţie. În acest moment de criză evidentă a exprimării, în care modelele noastre latine şi franţuzeşti sînt înlocuite de cele anglo-saxone, în care în limba română devine, pe zi ce trece, o limbă nepersonală, mult mai puţin analitică, în acest moment face foarte bine să vezi cît de bogată era, şi mai este, limba română, cu genitivele şi dativele ei feminine, care s-au uitat cu totul. I se adaugă toate acele cuvinte pe care puţini le mai ştim, dar care n-au nevoie de glosare, pentru că le intuim. Cuvinte dintr-un vocabular extraordinar de bogat, şi el pe cale de dispariţie.

Paul Miron se ambiţionează să scrie bine. Nu vrea să ţină seama de dispariţia flexiunii, nu vrea să înveţe nici unul din aceste cuvinte „implementate" în limba română. Este un conservator; dar un conservator care va fi învăţat mai tîrziu în şcoală, desigur, în secolul XXI, atunci cînd vor mai exista foarte puţine cărţi din care să se înţeleagă **cum suna limba română cînd era ea română**. În ce priveşte celelalte cărţi ale lui Paul Miron, vreau să fac doar o menţiune despre o carte de gramatică (*Lupul şi capra*), apărută în româneşte şi în franceză. Nu e mai puţin adevărat că, dacă pronosticul meu în ce priveşte uitarea limbii române este corect, peste vreo 10 ani cartea aceasta o să fie necesară şi românilor, pentru că în ea o să-şi redescopere limba. Insist asupra acestui lucru, pentru că mi se pare, pe de altă parte, că o asemenea carte scoate în lumină şi o altă idee, anume că învăţatul poate fi plin de haz, poate avea umor, poate fi un joc extraordinar.

„În esenţa ei, literatura e reacţionară"

Referindu-mă la cel de-al doilea invitat al nostru, am să spun că, în ţară, acum un sfert de secol, Virgil Nemoianu publicase cîteva cărţi, sigur, deloc supuse manierei de cultură şi de înţelegere a lucrurilor specifice momentului acela, dar care erau nişte cărţi asemenea celor pe care le scriam cu toţii, cei din generaţia noastră, critici şi eseişti.

Augustin Buzura, Nicolae Manolescu, Virgil Nemoianu

Pentru ca, acum, Virgil Nemoianu să se întoarcă din America, aducînd nişte cărţi pe care cu siguranţă nu le-ar fi putut scrie dacă rămînea în România. Nici cartea despre romantism, nici cea despre literatură ca fenomen secundar. Pentru că nu exista şi nici acum nu există la noi o asemenea înţelegere a criticii literare, un spectru atît de larg de preocupări, o analiză completă a fenomenului literar, pornind de la subsoluri şi ajungînd pînă pe acoperiş, dacă pot spune astfel, cu toate implicaţiile în ştiinţele umane. Un tip de critică care abia acum începe să apară şi la noi, şi nu în ultimul rînd, sub influenţa cărţilor pe care Virgil Nemoianu şi alţi dintre colegii şi prietenii noştri plecaţi în exil cu ani în urmă le-au scris pe alte meridiane. Aceste cărţi vor exercita un anumit rol, pe măsură ce vor fi mai bine cunoscute şi la noi, mai ales într-o cultură în care, vreme de decenii, a existat un mit al progresului şi al progresismului, care ne-a făcut să spunem că tot ce nu e progresist în literatură e de condamnat.

Virgil Nemoianu

Religie şi cultură

MIRCEA ANGHELESCU: N-am să pot vorbi despre personalitatea lui Virgil Nemoianu, pentru că doar lectura listei lui de realizări, de funcţii active şi onorifice, de titluri de carte etc. se întinde pe 7–8 pagini. Cărţile lui Virgil Nemoianu au stîrnit o adevărată discuţie în lumea internaţională de specialitate. Una fiind aceea despre romantism, discutată la vremea ei de d-l Manolescu pe două pagini, din *România literară*, şi care a fost tradusă în cîteva limbi de circulaţie. Nu voi insista asupra lor, sînt prea bine cunoscute. Mă voi ocupa de volumul apărut la editura Fundaţie Culturale Române, care arată o altă faţetă a preocupărilor lui Virgil Nemoianu şi a intelectualităţii noastre din afara graniţelor, pe care noi, de aici, n-am putea-o nici măcar pomeni, şi care marchează o prezenţă specială. Anume, prezenţa spaţiului religios în preocupările scriitorului român dintotdeauna. Volumul pe care îl lansăm azi este o culegere de articole, eseuri, parte rostite la radio, înainte de '89, parte publicate în reviste româneşti, din ţară, care tratează nu domeniul credinţei, care, desigur, urcă individual în timp, ci al religiei – spaţiul de contact dintre religie şi literatură, religie şi conştiinţă sau dintre religie şi cultură. Virgil Nemoianu a gîndit asupra acestui raport într-o vreme în care aici nu se putea gîndi. Studiile sale sînt, de fapt, încercări de pătrundere în substanţa culturii vremii noastre şi ele aduc la zi acest contact, al unei adevărate prezenţe culturale. Surprinzătoare pentru mine este erudiţia cu care autorul se mişcă în această lume, de strictă specialitate, seriozitatea şi, mai ales – aici îl regăsim pe Virgil Nemoianu cel dintotdeauna –, profunzimea cu care comentează contribuţia altor domenii decît cele ale existenţei noastre de fiecare zi. Cartea, care este foarte solidă, foarte adunată, sînt convins că va trezi mult interes şi va fi foarte comentată.

Pagină realizată de IULIAN ANGHEL

Precizare

Dintr-o greşeală a responsabilului de număr, ultimul paragraf al articolului lui Gheorghe Grigurcu („*22*" nr. 39 pg. 15), referitor la volumul bilingv al lui Andrei Codrescu – ***Alien Candor/Candoare străină*** –, lasă a se înţelege că traducătorul din limba engleză ar fi chiar autorul. Precizăm că transpunerea în românește a amintitei antologii de poezie a lui Andrei Codrescu a fost făcută de Ioana Ieronim.

EMIL HUREZEANU

Afinităţi (s)elective

Peter Glotz, german originar din **Sudetenland**, filosof şi sociolog, este unul din clarvăzătorii clasei politice germane, de mai multe decenii. Glotz e parlamentar, o vreme a fost unul din liderii social-democraţiei germane. De curînd, Glotz, autor al unor cărţi remarcabile despre politică, societate şi naţionalism, a părăsit Bundestag-ul, optînd pentru un oficiu public, pe care politicienii, şi în Germania, şi în România, îl detestă, cu voce tare, cu aceeaşi ardoare cu care-l rîvnesc, în realitate: Glotz realizează periodic *talk-show*-uri de televiziune, vorbind singur sau cu alţii despre aceleaşi lucruri: rolul politicii în societatea postmodernă şi postindustrială, raporturile dintre societatea şi clasa politică, mass-media ca oglindă uneori reală, adesea deformantă, mereu creatoare de imagini false, într-o societate în care criza politică – crede Peter Glotz – nu este decît o criză a comunicaţiei.

Principalele sale idei au fost formulate într-un eseu apărut recent în suplimentul săptămînalului german *Das Parlament* („**Die politische Krise als Kommunikations-Krise-Eine kommunikationswissenschaftliche Makroanalyse**"). Citindu-l, am fost surprins de similitudinile, chiar afinităţile profunde, existente între manifestările de criză din sistemul politic german şi sistemul politic românesc, la nivelul structurilor comunicării. Să vedem despre ce este vorba.

Glotz constată că actuala clasă politică germană nu mai este capabilă să adopte reformele, atît de necesare – fie că e vorba de sistemul pensiilor, fiscal sau al asigurărilor medicale. Din tot felul de motive, toate partidele politice germane se află într-un imobilism periculos. Structură de partide, sistemul politic german (la fel cel românesc) este eficient doar prin majorităţi confortabile care-i asigură reuşita legislativă. În Germania, majoritatea coaliţiei guvernamentale e fragilă, în România, mai solidă, dar mereu discutabilă. Şi în Germania şi în România se află la guvernare, în momente cheie (primenirea unui sistem, performant dar ancrasat în Germania, construirea din deşert a unui sistem democratic eficient, în România), parteneri cu interese ideologice diferite şi chiar divergente. În ambele ţări interesele de partid ale guvernanţilor intră adesea în coliziune cu interesele guvernării şi ale societăţii. Cînd primele au întîietate, cînd jocul politic, al conservării puterii, se transformă în experimente reuşite doar în camera de vid, dar inconsistente în contact cu aerul realităţii, sistemul de partide intră în criză. Societatea– scrie Peter Glotz – îşi pierde încrederea în partide. Dacă acest divorţ societate-sistem politic se adînceşte, apariţia şi respectiv consolidarea mişcărilor extremist-populiste de dreapta şi de stînga sînt la ordinea zilei – conchide politologul german.

În Germania, din motivele cunoscute, populismul demagogic nu mai are succes. În România, jocul prelungit cu mărgelele de sticlă în coaliţia guvernamentală, tentaţia revizuirii demagogice a propriului program de guvernare (vezi exerciţiul Pruteanu în materia modificării *Legii învăţămîntului*), creează pericolul apariţiei unei politici defensive, reactive, mai mult la standardele fixate demagogic de dinozaurii naţional-comunismului, de la Ilie Verdeţ, Adrian Păunescu şi Ion Iliescu, la Gheorghe Funar şi Corneliu Vadim Tudor. Reforma tinde să se transforme, în Germania, într-un joc al sumei zero: dacă social-democraţii cedează o singură dată la planurile creştin-democraţilor, ei cred că-şi pericliteză şansele în alegerile din 1998, deci preferă să rămînă de fiecare dată neînduplecaţi. Preţul este blocarea reformei pentru toţi. În România, „valea plîngerii" pe care o traversează orice formă democratică aflată la început, a devenit zona de atacuri la drumul mare ale populiştilor ceauşisto-securişti. Să nu cerem mai mult societăţii româneşti, în materie de rezistenţă la demagogie, decît celei franceze, unde Frontul Naţional al lui Le Pen este al treilea partid naţional, cu 15,3% din voturi la ultimele alegeri. Şi în Austria, şi în Norvegia, şi în Italia, lideri extremişti precum **Jörg Haider**, **Umberto Bossi**, **Karl Hagen** sau **Cristoph Blocher** întrunesc cam acelaşi procent de sufragii electorale (în jur de 15%) şi se bucură de o audienţă crescîndă, pe fondul crizei partidelor tradiţionale şi al blocajului unor reforme datorate şi aşteptate. Care sînt explicaţiile acestor anomalii, între care cea mai dramatică priveşte ruptura dintre sistemul politic şi societate? Peter Glotz identifică trei mari erori ale sistemului de comunicare din societate care blochează sistemul politic în Germania.

Prima provine din autoizolarea discursului de partid în raport cu discursul din societate. Partidele politice sînt asociaţii cu un model de recrutare de jos în sus, pe criterii teritoriale sau ierarhice, ce corespund intereselor sau procedurilor de partid, poate capriciilor liderilor momentului, dar nu neapărat evoluţiei propriu-zise a societăţii. În partid sînt recrutaţi apoi cetăţeni provenind doar din anumite straturi sociale. Există mereu pericolul unei reprezentări reduse, nerelevante pentru întreaga societate. Autoizolat, fără contact permanent cu toate straturile ocupaţionale şi generaţionale, partidele nu mai pot să-şi schimbe repede modul de gîndire şi acţiune. Scrutinul de liste (50% din deputaţii germani sînt aleşi în acest sistem) încurajează depersonalizarea şi deresponsabilizarea reprezentantului politic şi public. Un fenomen foarte asemănător se produce şi în România, unde baronii tuturor partidelor mari, de la guvernare şi din opoziţie, s-au funcţionarizat, încremeniţi în propriile lor proiecte din trecut.

O altă problemă de comunicare care explică blocajul politic, în viziunea lui Glotz, este fenomenul aşa-zisului *„cezarism democratic"*. Pentru că membrii de partid sînt anoşti şi ascultători, etern satisfăcuţi în dulcea lor desprindere de realitate, liderii îşi reiau revanşa. **„Ei vor să semene mai mult cu Michael Douglas, în rolul unui ideal preşedinte american"** – scrie Glotz – decît cu funcţionarul de la bază. Pentru că publicul are nevoie de actori, şi cînd e vorba de politicieni, mass-media şi partidele concurează în crearea unui tip de lider care, independent de competenţa şi experienţa sa, convinge, zîmbeşte, discută mai mult pe măsura aşteptărilor telespectatorilor de televiziune decît potrivit unui proiect democratic concret. **Democratismul cezaric** creează astfel, aproape programat, populişti şi narcisişti, ale căror preocupări legate de reformă devin secundare. Situaţia e mai uşor de identificat în Germania decît în România. Exemplul aceluiaşi George Pruteanu – star de televiziune recrutat peste noapte de un partid altminteri al selecţiei anacronice şi transformat în lider politic de mare impact – ne spune destul despre experienţa acestei anomalii şi în sistemul românesc. Un intelectual serios şi onest, transformat, prin televiziune, în star supralicitat şi *guru* al vorbei frumoase, devine, ca politician, fără altă vocaţie verificată decît cea a succesului mediatic, un agent retrograd, un operator antidemocratic.

În sfîrşit, **a treia anomalie de comunicare revine televiziunii şi aşa-zisei „cumetrii" care-o caracterizează**. Peter Glotz constată că anumiţi comentatori sau analişti, mereu aceiaşi, sînt invitaţi să-şi dea cu părerea, în momente politice sensibile. Mulţi dintre aceştia au propria lor agendă, propriile lor obsesii, care n-au nici o legătură cu media intereselor şi aşteptărilor societăţii. Obsesiile lor se transformă însă în standarde publice, şi apoi, prin mimare, în gesturi politice, datorită prezenţei insistente şi exclusive a acestor oameni pe ecranele televizoarelor. Şi aici, nu ştiu cît de valabilă e constatarea în Germania. Sînt convins însă de relevanţa ei deplină în România, unde un grup de patru–cinci publicişti comentatori, de dotare şi competenţe fatalmente limitate şi discutabile, s-a transformat în consiliul de coroană al discursului mediatic românesc, fixînd agenda politică mai mult decît politicienii şi alegătorii lor. *„Ziariştii sînt intermediari, nu strategi"*, scrie Peter Glotz. „Cumetria" şi monopolul cîtorva redactori-şefi de gazete asupra discursului public românesc sînt oricum una din cauzele secundare, dar efective ale actualului blocaj politic din ţară. **O altă selecţie a personalului politic, preeminenţa substanţei şi competenţei liderului, în raport cu omul-spectacol, denunţarea „cumetriilor" impuse de cultura mediatică** (*„Tantenhaftikeit"* **le numeşte Glotz** – *„regimul mătuşilor"*, **în traducere literală**) **–sînt aşadar posibile soluţii de ieşire din criza germană**, crede unul din cei mai interesanţi gînditori ai Germaniei.

E inutil să adaug că îndreptarea aceloraşi anomalii ar accelera în mod evident schimbarea şi în România. Globalizarea şi interdependenţa se manifestă azi şi în eforturile similare de depăşire a crizei.

Integrare regională în perspectiva integrării europene

Pe 3 octombrie, preşedintele României, Emil Constantinescu, s-a aflat la Varna (Bulgaria) unde a participat la întîlnirea la vîrf cu preşedinţii Bulgariei, (Petăr Stoianov) şi Turciei (Suleyman Demirel), în vederea constituirii trilateralei România–Bulgaria–Turcia. Discuţiile între cei trei preşedinţi purtate la palatul Evxinograd din Varna au durat mai mult de 2 ore şi s-au încheiat cu semnarea unui acord de principiu, care prevede: cooperarea economică şi militară în zonă, cooperarea în domeniul consolidării infrastructurilor şi o piaţă liberă între cele trei ţări. Dar marea importanţă a acestui acord rezidă din angajamentul României, Bulgariei şi Turciei de a colabora pentru anihilarea crimei organizate, a traficului de droguri şi arme şi a emigraţiei clandestine, care tranzitează cele trei ţări, din Orient spre Occident.

Este pentru a doua oară în decurs de numai cîteva luni cînd Emil Constantinescu se întîlneşte cu preşedinţii Bulgariei şi Turciei. Şi dacă vizita făcută de preşedintele român la Sofia pe 30 aprilie era doar una protocolară, prilejuită de tranzitarea spaţiului aerian al Bulgariei, iar cea din Turcia avea ca scop principal obţinerea sprijinului acestei ţări în vederea primirii României în primul val de aderare la Alianţa Atlanticului de Nord, întîlnirea de vineri a depăşit cadrul strict protocolar sau de interes imediat şi ar putea fi, după spusele preşedintelui român, *„o piatră de temelie"* în cooperarea regională. Cu mult timp înainte de începerea convorbirilor oficiale, Emil Constantinescu (alături de care se afla procurorul general al României, Sorin Moiescu) declara: *„Nu este o întîlnire protocolară. Noi sîntem însoţiţi de experţi şi vom discuta problemele tehnice de relansare economică a zonei şi de luptă împotriva crimei organizate"*. Acest ultim aspect a fost, după cum s-a putut vedea la încheierea convorbirilor oficiale, unul dintre principalele cîştiguri ale întîlnirii: o cooperare strînsă (pe care experţii, care vor începe întîlniri de lucru încă din această săptămînă, o vor detalia), în vederea străvilirii crimei organizate, a traficului de narcotice, de arme şi de stopare a emigraţiei ilegale, care, după prăbuşirea comunismului în Europa şi o dată cu deschiderea frontierelor ţărilor foste comuniste, au găsit în aceste ţări un sistem de securitate a graniţelor prea puţin capabil să facă faţă fenomenului. De altfel, după conferinţa de presă care a urmat semnării protocolului de colaborare, preşedintele Emil Constantinescu, venit în grupul de ziarişti români, a ţinut să dea şi o altă explicaţie, mai apropiată de cotidian, asupra importanţei semnării acestui protocol: referindu-se la problema vizelor, preşedintele a ţinut să afirme că, din discuţiile pe care le-a avut cu oficialii străini, ar putea spune că nu situaţia economică a României împiedică eliminarea obligativităţii vizelor pentru românii care călătoresc în Occident, ci tocmai teama occidentalilor că prin eliminarea acestei obligativităţi s-ar putea deschide o nouă poartă către Occident, pentru traficanţi. Or, semnarea acordului, cel puţin sub acest aspect al hotărîrii comune de a distruge filierele crimei organizate, se doreşte a fi un semnal pentru ţările Europei de Vest că, într-un viitor apropiat, acest inconfort poate fi eliminat. În aceeaşi lumină poate fi interpretată şi declaraţia preşedintelui Stoianov, precum că *„securitatea pe care o avem în vedere nu va fi numai a noastră ,a regiunii, ci a întregii Europe"*.

IULIAN ANGHEL

Redactor-şef: **GABRIELA ADAMEŞTEANU**
Redactor-şef adjunct: **RODICA PALADE**
Publicist comentator: **ANDREI CORNEA**

Redactori: **IULIAN ANGHEL, RĂZVAN PAUL, AURELIAN CRĂCIUN**; Grafician: **DAN PERJOVSCHI**; Contabil şef: **ALINA CORBU**; Şef serviciu marketing-distribuţie: **MIRCEA VLAD IONESCU**; Asistent marketing-publicitate: **MIHAELA CUCU**; Secretariat: **ADRIANA BOBEICĂ**

Difuzare, abonamente: **Constantin Satalla, Alexandru Petrea**; Operator calculator: **Lidia Cristescu**; Corectură: **Rodica Toader, Mara Ştefan**; Casierie, abonamente: **Mihaela Antonescu**.

Rubrici: ***ILIE ŞERBĂNESCU*** *(comentariu economic),* ***ŞERBAN ORESCU, ZOE PETRE, EMIL HUREZEANU, DAN PAVEL, RADU CĂLIN CRISTEA, CRISTIAN PREDA, MARIUS BĂZU*** *(comentariu politic),* ***H.-R. PATAPIEVICI*** *eseu („Idei în libertate"),* ***DAN C. MIHĂILESCU*** *(cronică literară),* ***MAGDA CÂRNECI*** *(comentariu cultural),* ***IRINA COROIU*** *(cronică de teatru).*

Consiliul consultativ „22": MONICA LOVINESCU, VIRGIL IERUNCA, MIHAI ŞORA, ŞERBAN PAPACOSTEA, VIRGIL NEMOIANU, SORIN ALEXANDRESCU, MIRCEA MARTIN, MIHNEA BERINDEI, VLADIMIR TISMĂNEANU, GABRIEL ANDREESCU, SORIN ANTOHI, H.-R. PATAPIEVICI

Tipărit la FED. Tehnoredactare computerizată: „22".
Redacţia şi administraţia: Bucureşti, Calea Victoriei 120. Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08, 614.17.76, e-mail: r22@r22.sfos.ro, http://www.sfos.ro/culture/22/
Responsabil de număr: AURELIAN CRĂCIUN

Număr tipărit cu sprijinul FUNDAŢIEI SOROS

ISSN-1220-5761